

**Godišnji konsolidovani izvještaj
interne revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine
za 2021. godinu**

Sarajevo, maj 2022. godine

SADRŽAJ

1. REZIME	3
2. UVOD	4
2.1. Sistem internih finansijskih kontrola u javnom sektoru	4
2.2. Zakonska osnova sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru	5
2.3. Svrha izrade godišnjeg konsolidovanog izvještaja za internu reviziju u javnom sektoru	7
3. ORGANIZACIJSKI PREDUSLOVI ZA RAZVOJ SISTEMA INTERNE REVIZIJE	8
3.1. Organizacijska uspostava interne revizije	8
3.2. Djelokrug interne revizije	8
4. STANJE SISTEMA INTERNE REVIZIJE ZA 2021. GODINU	9
4.1. Uspostavljanje interne revizije i kapaciteti internih revizora	9
4.2. Analiza provedenih revizija u 2021. godini	17
4.3. Rezultati obavljenih internih revizija u 2021. godini	21
5. CENTRALNA HARMONIZACIJSKA JEDINICA	40
5.1. Aktivnosti Centralne harmonizacijske jedinice i budući razvoj u oblasti PIFC	40
5.2. Razvoj koordinacione uloge CHJ i saradnja sa drugim CHJ u BiH	41
5.3. Unapređenje regulatornog i metodološkog okvira za PIFC	42
5.4. Obuka i certifikacija internih revizora	43
6. Realizacija Zaključka Vlade Federacije broj: 856/2021 od 20.05.2021. godine	43
7. ZAKLJUČAK	45

1. REZIME

Centralna harmonizacijska jedinica Federalnog ministarstva finansija (u daljem tekstu: CHJ FMF), sačinila je Godišnji konsolidovani izvještaj interne revizije za 2021. godinu na osnovu 85 dostavljenih godišnjih izvještaja o obavljenim internim revizijama i aktivnostima internih revizora koji su imenovani u organizacijama javnog sektora u Federaciji BiH. Godišnji konsolidovani izvještaj interne revizije (u daljem tekstu: Konsolidovani izvještaj) obuhvata period od 1. januara do 31. decembra 2021. godine i sadrži analizu: vrste obavljenih internih revizija, broja obavljenih revizija, revidiranih područja, najznačajnijih nalaza i preporuka, te status provedenih preporuka kod korisnika javnih sredstava budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradova i općina, vanbudžetskih fondova i pravnih lica u kojima Federacija, kantoni i jedinice lokalne samouprave imaju većinski vlasnički udjel.

CHJ FMF je na osnovu člana 7. Zakona o internoj reviziji u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 47/08 i 101/16 - u daljem tekstu: Zakon o internoj reviziji), obavezna izraditi godišnji konsolidovani izvještaj interne revizije i dostaviti ga federalnom ministru finansija do 30. aprila tekuće godine za prethodnu godinu, koji izvještaj dostavlja Vladi Federacije Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvajanje.

Konsolidovani izvještaj za 2021. godinu sadrži:

- pregled podataka o obveznicima uspostave jedinica interne revizije i trenutni status interne revizije kod tih korisnika,
- podatke o broju zaposlenih internih revizora,
- podatke o realiziranim planiranim i vanrednim aktivnostima interne revizije tokom 2021. godine,
- najznačajnija područja revidiranja i broj obavljenih revizija,
- informacije o statusu implementacije preporuka,
- pregled dijela preporuka datih po područjima revidiranja,
- opću procjenu sistema internih finansijskih kontrola,
- slučajeve koji su uključivali kršenje propisa,
- slučajeve proslijeđene tužilaštvu,
- prijedloge za razvoj i unapređenje interne revizije i
- informaciju o realizaciji Zaključka Vlade broj: 856/2021 od 20.05.2021. godine.

Konsolidovani izvještaj za 2021. godinu daje pregled trenutnog stanja u oblasti interne revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH, izvještava o budućim pravcima razvoja ove oblasti, aktivnostima CHJ FMF u izvještajnoj godini, ali i planiranim aktivnostima razvoja i unapređenja ove oblasti.

2. UVOD

2.1. Sistem internih finansijskih kontrola u javnom sektoru

Uspostava interne revizije i uvođenje PIFC-a jedan je od zahtjeva iz dokumenta Evropskog partnerstva sa Bosnom i Hercegovinom, a potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 2008. godine¹, Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu da će izradom i usvajanjem odgovarajućih propisa razvijati interne kontrole u javnom sektoru uključujući finansijsko upravljanje i kontrole, funkcionalno nezavisnu internu reviziju, te nezavisne sisteme eksterne revizije u Bosni i Hercegovini, u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima kontrole i revizije, te metodologijama i najboljom praksom Evropske unije.

EU nema zajednički zakonski okvir u pogledu PIFC-a kao dio pravne stečevine Zajednice koji se prenosi u domaće zakonodavstvo država kandidata, ali je stav evropskih institucija (Vijeće, Parlament, Revizorski sud i Komisija) da u vezi sa Poglavljem 32 države kandidati moraju pratiti i provesti međunarodne standarde kao i najbolje prakse EU, kao i član 90. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

Osnov za uvođenje i razvoj PIFC-a u Bosni i Hercegovini su: Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, zakoni o internoj reviziji, kao i drugi zakoni koji uređuju oblast finansijskog upravljanja i kontrole.

Sistem javnih internih finansijskih kontrola (eng. Public Internal Financial Controls, skr. PIFC) čine tri elementa: finansijsko upravljanje i kontrola, interna revizija i centralna harmonizacijska jedinica, koji zajedno trebaju osigurati razumno uvjerenje da se u poslovanju korisnika javnih sredstava osiguralo zakonito, transparentno, ekonomično, efikasno i efektivno upravljanje javnim sredstvima, odnosno da interne kontrole funkcioniraju adekvatno i efikasno, u skladu sa važećom regulativom.

Sistem internih finansijskih kontrola uspostavlja se radi osiguranja dobrog finansijskog upravljanja u javnom sektoru u cilju usmjeravanja i kontrolisanja finansijskih efekata poslovanja na način da podrže realizaciju ciljeva, te da se ograničena javna sredstva troše na zakonit, pravilan, ekonomičan, efikasan i efektivan način, a za njegov razvoj odgovorni su rukovodioci organizacija javnog sektora.

Praćenje i procjena sistema internih kontrola (koji obuhvata sve finansijske i nefinansijske procese u organizaciji), njegove adekvatnosti i funkcionalnosti, provodi se, između ostalih, kroz aktivnosti interne revizije o kojima interni revizori sačinjavaju izvještaje.²

Interna revizija, u skladu sa definicijom iz člana 2. Zakona o internoj reviziji, odnosno Međunarodnim standardima za profesionalno obavljanje interne revizije, **predstavlja nezavisno, objektivno uvjeravanje i konsultantsku aktivnost kreiranu sa ciljem da se doda vrijednost i unaprijedi poslovanje organizacije**. Ona pomaže organizaciji da ostvari svoje ciljeve osiguravajući sistematičan i discipliniran pristup ocjeni i poboljšanju efikasnosti upravljanja rizikom, kontrolama i procesima upravljanja, ali je istovremeno i instrument za evaluaciju sistema internih kontrola unutar svoje institucije, efikasnog i

¹ Glava VIII – „Politika saradnje“, član 90. „Saradnja u oblasti revizije i finansijske kontrole“

² Osnovne aktivnosti interne revizije prema čl. 13. Zakona o internoj reviziji su: strateško (trogodišnje) i godišnje planiranje revizije; testiranje, ispitivanje i ocjena podataka i informacija; izvještavanje o rezultatima i davanje preporuka u cilju poboljšanja poslovanja; te praćenje realizacije preporuka interne revizije od uprave.

svrsishodnog korištenja finansijskih sredstava, te daje preporuke za poboljšanje u dijelovima u kojima su uočene slabosti.

Centralne harmonizacijske jedinice kao treći element sistema PIFC ovlaštene su za razvoj u oblasti interne finansijske kontrole, nadzor nad implementacijom važećih propisa o internoj reviziji i finansijskom upravljanju i kontroli, koordinaciju rada jedinica za internu reviziju i drugih zaposlenih u ovom sistemu, te izvještavanje o navedenim aktivnostima. CHJ FMF osnovana je 2010. godine i ovlaštena je za razvoj u oblasti interne revizije i finansijskog upravljanja i kontrole, nadzor nad implementacijom svih važećih propisa u ovim oblastima i koordinaciju uspostavljanja i razvoja sveobuhvatnoga sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji BiH. Koordinacijska i harmonizacijska uloga ostvaruje se kroz saradnju sa organizacijama javnog sektora na federalnom, kantonalnom i općinskom nivou, kao i sa pravnim licima u kojima Federacija/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio, sa domaćim i međunarodnim stručnjacima, Delegacijom Evropske unije u BiH, sektorima za trezor i budžet, centralnim harmonizacijskim jedinicama u Bosni i Hercegovini, Uredom za reviziju institucija u Federaciji i drugim interesnim stranama.

2.2. Zakonska osnova sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru

Interna revizija dio je sistema internih finansijskih kontrola koji se u javnom sektoru u BiH razvija u skladu sa standardima i dobrom praksom zemalja Evropske unije.

Interna revizija se uspostavlja na najvišem nivou u organizaciji, organizacijski i funkcionalno nezavisna i direktno odgovorna rukovodiocu organizacije. Organizaciona nezavisnost se osigurava uspostavom jedinice za internu reviziju kao osnovne organizacione jedinice, dok se funkcionalna nezavisnost interne revizije ostvaruje njezinom nezavisnošću u planiranju rada, obavljanju interne revizije i izvještavanju.

Djelokrug interne revizije, u skladu sa članom 3. Zakona o internoj reviziji tiče se procjene adekvatnosti i efikasnosti sistema finansijskog upravljanja i kontrole, u smislu:

- 1) identifikacije rizika, ocjene rizika i upravljanja rizikom od strane uprave organizacije,
- 2) ispunjavanja zadataka i postizanja definiranih ciljeva organizacije,
- 3) ekonomične, efikasne i djelotvorne upotrebe resursa,
- 4) usklađenosti sa uspostavljenim politikama, procedurama, zakonima i regulativama,
- 5) čuvanja sredstava organizacije od gubitaka kao rezultata svih vidova nepravilnosti i
- 6) integriteta i vjerodostojnosti informacija, računa i podataka, uključujući procese internog i eksternog izvještavanja.

Prema „**IIA modelu tri linije**“³ koji na jednostavan i efektivan način poboljšava sistem upravljanja rizikom u organizaciji, treću liniju predstavlja nezavisno uvjeravanje - interna revizija koja rukovodstvu osigurava značajno uvjeravanje u vezi efektivnosti procesa upravljanja, upravljanja rizikom i internih kontrola, uključujući i način na koji

³<https://www.theiia.org/globalassets/documents/resources/the-iias-three-lines-model-an-update-of-the-three-lines-of-defense-july-2020/three-lines-model-updated-croatian.pdf>

prva i druga linija odbrane ostvaruju ciljeve upravljanja rizikom i funkcioniranja internih kontrola. Interna revizija svoje uvjeravanje zasniva na visokom nivou nezavisnosti i objektivnosti koji nije moguć u funkcijama drugih linija odbrane.

Politike i zakoni kojima su uređene oblasti interne revizije i finansijskog upravljanja i kontrole u javnom sektoru u Federaciji, a koji su trenutno na snazi (uključujući i metodološka uputstva) su sljedeći:

- Strategija razvoja sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji 2021-2027, sa pripadajućim Akcionim planom (Strategija PIFC 2021-2027),⁴
- Zakon o finansijskom upravljanju i kontroli u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 38/16),
- Pravilnik o provođenju finansijskog upravljanja i kontrole u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 6/17 i 3/19),
- Standardi interne kontrole u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 75/16),
- Smjernice o minimalnim standardima dodjele budžetskih sredstava putem transfera i subvencija u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 15/18),
- Smjernice za upravljanje rizicima u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 65/18),
- Zakon o internoj reviziji u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 47/08 i 101/16),
- Pravilnik o kriterijima za uspostavljanje jedinica za internu reviziju u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 49/20),
- Pravilnik o uslovima za obavljanje poslova interne revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 95/15, 48/17 i 31/22⁵),
- Metodologija rada interne revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 13/12, 93/13 i 93/15),
- Etički kodeks/Kodeks profesionalne etike za interne revizore u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 93/13),
- Standardi za profesionalnu praksu interne revizije sa pojašnjenjima („Službene novine Federacije BiH“, broj: 93/13) i Međunarodni standardi za profesionalno obavljanje interne revizije iz 2017. godine,
- Priručnik za procjenu rizika i planiranje interne revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije“, broj: 106/14) i
- Priručnik za finansijsko upravljanje i kontrolu u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine.⁶

Donošenje ovih propisa predstavlja osnov za razvoj internih finansijskih kontrola, ali je za razvoj PIFC koncepta neophodna podrška svih zainteresovanih strana, naročito rukovodilaca organizacija. Oni su odgovorni za upravljanje javnim sredstvima, kako bi

⁴Usvojena je na 263. sjednici Vlade Federacije BiH održanoj 15.04.2021. godine u Sarajevu.

⁵Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima za obavljanje poslova interne revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine objavljen u aprilu 2022. godine u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj 31/22.

⁶ [http://www.fmf.gov.ba/v2/userfiles/userfiles/file/2019/0002072019/Prirucnik%20FUK%20\(FBiH\)%20final__bos.pdf.pdf](http://www.fmf.gov.ba/v2/userfiles/userfiles/file/2019/0002072019/Prirucnik%20FUK%20(FBiH)%20final__bos.pdf.pdf)

se ojačali sistemi internih kontrola, te uveo novi koncept upravljanja koji će osigurati da se za ostvarivanje ciljeva poslovanja (van)budžetska i druga sredstva u javnom sektoru koriste pravilno, ekonomično, efikasno i efektivno.

CHJ FMF sačinjava Konsolidovani izvještaj na osnovu dostavljenih godišnjih izvještaja jedinica za internu reviziju u organizacijama javnog sektora u Federaciji. Naime, odredbama člana 18. Zakona o internoj reviziji, rukovodioci jedinice za internu reviziju⁷ obavezni su sačiniti godišnji izvještaj o radu interne revizije i dostaviti ga rukovodiocu organizacije i CHJ FMF. Godišnji izvještaj o radu interne revizije dostavlja se na propisanom obrascu GI IR, najkasnije 60 dana po završetku izvještajne godine. CHJ FMF analizira podatke iz dostavljenih godišnjih izvještaja i na osnovu istih, u skladu sa članom 7. Zakona o internoj reviziji, sačinjava godišnji konsolidovani izvještaj o radu interne revizije.

2.3. Svrha izrade godišnjeg konsolidovanog izvještaja za internu reviziju u javnom sektoru

Uvidom u dostavljene izvještaje, kao i u komunikaciji sa zaposlenima u javnom sektoru u Federaciji, evidentno je da razvoj internih finansijskih kontrola u praksi nije osiguran u dovoljnoj mjeri.

Svrha Konsolidovanog izvještaja je da informiše Vladu Federacije BiH i javnost o ostvarenom stepenu razvoja i unapređenja javnih internih finansijskih kontrola u odnosu na raniji period, kao i stepenu usaglašenosti zakonodavstva Federacije BiH sa pravnom stečevinom Evropske unije vezano za oblast interne revizije i finansijskog upravljanja i kontrole.

Godišnji konsolidovani izvještaj za internu reviziju daje sažete informacije o broju i vrsti obavljenih internih revizija, datim preporukama, te o statusu implementacije preporuka sadržanih u izvještajima o internoj reviziji, na osnovu izvještaja koje su jedinice za internu reviziju dostavile CHJ FMF.

Također, Konsolidovani izvještaj sadrži pregled i drugih podataka iz godišnjih izvještaja o radu interne revizije (opća ocjena sistema FUK, aktivnosti na realizaciji preporuka, slučajevi kršenja propisa), kao i analizu rada CHJ FMF, njene aktivnosti, saznanja, preporuke za poboljšanje rada i planove za budući razvoj interne revizije u javnom sektoru. U Konsolidovanom izvještaju je dat i pregled uspostavljanja i razvoja sistema interne revizije, kao i informacija o realizaciji Zaključka Vlade Federacije BiH broj: 856/2021 od 20.05.2021. godine koji se usvaja uz konsolidovani izvještaj.

⁷ U slučaju da nije imenovan rukovodilac jedinice, godišnji izvještaj sačinjava interni revizor.

3. ORGANIZACIJSKI PREDUSLOVI ZA RAZVOJ SISTEMA INTERNE REVIZIJE

3.1. Organizacijska uspostava interne revizije

Zakon o internoj reviziji obavezujući je za sve organizacije u javnom sektoru utvrđene u članu 2. ovog zakona koje su dužne da funkciju interne revizije uspostave u skladu sa važećom regulativom za ovu oblast i poštujući i druge propise relevantne za njihov rad. Zakon o internoj reviziji, kao *lex specialis*, kroz svoje odredbe i odredbe pratećih podzakonskih i metodoloških akata nastoji popuniti postojeće pravne praznine kod obavljanja funkcije interne revizije u javnom sektoru u Federaciji u cilju unapređenja njene kvalitete, a primjena ovog zakona nije ograničena isključivo na budžetske korisnike.

Obveznici primjene Zakona o internoj reviziji dužni su uspostaviti jedinicu interne revizije u skladu sa važećom regulativom za oblast interne revizije, ažurirati svoje pravilnike o unutrašnjoj organizaciji u dijelu koji se odnosi na internu reviziju, te iste, prije usvajanja, dostaviti na mišljenje Federalnom ministarstvu finansija, odnosno CHJ FMF. Pored navedenog, rukovodioci odjela interne revizije i interni revizori su u obavezi da ispunjavaju uslove utvrđene Pravilnikom o uslovima za obavljanje poslova interne revizije u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 95/15, 48/17 i 31/22).

3.2. Djelokrug interne revizije

Djelokrug interne revizije, u skladu sa članom 3. Zakona o internoj reviziji, tiče se procjene adekvatnosti i efikasnosti sistema finansijskog upravljanja i kontrole, u smislu:

- 1) identifikacije rizika, ocjene rizika i upravljanja rizikom od strane uprave organizacije,
- 2) ispunjavanja zadataka i postizanja definiranih ciljeva organizacije,
- 3) ekonomične, efikasne i djelotvorne upotrebe resursa,
- 4) usklađenosti sa uspostavljenim politikama, procedurama, zakonima i regulativama,
- 5) čuvanja sredstava organizacije od gubitaka kao rezultata svih vidova nepravilnosti i
- 6) integriteta i vjerodostojnosti informacija, računa i podataka, uključujući procese internog i eksternog izvještavanja.

Funkcija interne revizije zasniva se na načelima nezavisnosti i objektivnosti, kompetentnosti i dužne profesionalne pažnje, te integriteta i povjerljivosti (član 5. Zakona o internoj reviziji), te se vrši u skladu sa:

- 1) Metodologijom i uputstvima o internoj reviziji u javnom sektoru, koje donosi Federalno ministarstvo finansija,
- 2) Međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije,
- 3) Kodeksom profesionalne etike za internu reviziju i
- 4) Poveljom interne revizije.

Interni revizori su dužni da u svom radu primjenjuju sve važeće propise i metodološke dokumente za ovu oblast.

4. STANJE SISTEMA INTERNE REVIZIJE ZA 2021. GODINU

4.1. Uspostavljanje interne revizije i kapaciteti internih revizora

Članom 9. stav (1) Zakona o internoj reviziji, utvrđeni su kriteriji za određivanje obveznika uspostavljanja i načina uspostavljanja funkcije interne revizije koji se određuju na osnovu:

- a) nivoa organizacione klasifikacije za budžet i budžetske korisnike Federacije,
- b) iznosa usvojenog budžeta,
- c) broja zaposlenih,
- d) kompleksnosti transakcija i
- e) stepena rizika.

U 2021. godini nešto je intenziviran rast broja sistematizovanih jedinica za internu reviziju i zaposlenih internih revizora, prije svega zbog obavljenog budžetskog nadzora, međutim i dalje ova funkcija nije prepoznata, niti joj je dat adekvatan značaj, u brojnim organizacijama. Interni revizori imaju ograničenja u slobodnom pristupu podacima i rukovodiocu organizacije (npr. neodržavanje sastanaka između rukovodioca organizacije i internih revizora, pristup samo pomoćnicima rukovodioca, a ne i samom rukovodiocu), dodjeljuje im se obavljanje poslova koji nisu utvrđeni u važećoj regulativi za ovu oblast i istovremeno oduzima vrijeme za obavljanje internih revizija i drugih poslova u vezi s internom revizijom. Bitno je napomenuti da se uspostava jedinica za internu reviziju i rad internih revizora zasnivaju na zakonskoj i podzakonskoj regulativi i neuspostavljanje i nedostatak podrške funkciji interne revizije rezultira u kršenju propisa za ovu oblast. Stoga ponovno podsjećamo da su **korisnici javnih sredstava dužni da osiguraju postojanje sistema interne kontrole u svojoj organizaciji u skladu sa propisima za oblast PIFC čiji je dio i interna revizija.**

U nastavku slijede tabelarni prikazi trenutnog stanja uspostave interne revizije izrađeni na osnovu raspoloživih podataka dostavljenih CHJ FMF u prošloj godini (na dan 31.12.2021. godine):

Tabela 1. Pregled stanja uspostave interne revizije kod budžetskih korisnika - obveznika uspostave na federalnom nivou:⁸

R/ Br	Obveznik uspostave jedinice interne revizije	Formirana jedinica interne revizije (DA/NE)	Organizaciono pozicioniranje interne revizije u organizaciji	Broj sistematizovanih/ zaposlenih internih revizora
1.	Parlament Federacije	DA	Jedinica za internu reviziju	4/0
2.	Generalni sekretariat Vlade Federacije	DA	Jedinica za internu reviziju	4/1
3.	Služba za zajedničke poslove organa i tijela Federacije Bosne i Hercegovine	DA	Jedinica za internu reviziju	4/0
4.	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1

⁸ Prema Pravilniku o kriterijima

5.	Federalna uprava policije	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
6.	Federalna uprava civilne zaštite	DA	Jedinica za internu reviziju	3/0
7.	Federalno ministarstvo pravde	DA	Jedinica za internu reviziju	4/0
8.	Federalno ministarstvo finansija	DA	Jedinica za internu reviziju	4/3
9.	Porezna uprava Federacije	DA	Jedinica za internu reviziju	3/2
10.	Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
11.	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija	DA	Jedinica za internu reviziju	4/2
12.	Federalno ministarstvo zdravstva	DA	Jedinica za internu reviziju	4/1
13.	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	DA	Jedinica za internu reviziju	4/1
14.	Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine	DA	Jedinica za internu reviziju	4/1
15.	Federalno ministarstvo za pitanje boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata	DA	Jedinica za internu reviziju	4/2
16.	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	DA	Jedinica za internu reviziju	4/2
17.	Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje	DA	Jedinica za internu reviziju	7/7
18.	Federalno ministarstvo kulture i sporta	DA	Jedinica za internu reviziju	4/0
19.	Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica	DA	Jedinica za internu reviziju	4/1
	UKUPNO:			74/26

Tabela 2. Pregled trenutnog stanja uspostave interne revizije kod obveznika na kantonalnom nivou:

R/ br.	Obveznik uspostave jedinice interne revizije	Formirana jedinica interne revizije (DA/NE)	Organizaciono pozicioniranje interne revizije u organizaciji	Broj sistematizovanih/ zaposlenih internih revizora
1.	Ministarstvo finansija Tuzlanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	4/2
2.	Ministarstvo finansija Bosansko- podrinjskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	3/0
3.	Ministarstvo finansija Srednjobosanskog kantona Travnik	DA	Jedinica za internu reviziju	5/4
4.	Ministarstvo finansija Zeničko- dobojskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
5.	Ministarstvo finansija Županije Posavske	DA	Jedinica za internu reviziju	4/1
6.	Ministarstvo finansija Hercegovačko-neretvanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	4/0
7.	Ministarstvo finansija Zapadnohercegovačkog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	4/0
8.	Ministarstvo finansija Unsko- sanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	7/0
9.	Ministarstvo finansija kantona 10 Livno	NE	-	0
10.	Ministarstvo finansija Kantona Sarajevo	DA	Jedinica za internu reviziju	4/4
	UKUPNO:			38/12

Tabela 3. Pregled trenutnog stanja uspostave interne revizije u vanbudžetskim fondovima:

R/ br.	Obveznik uspostave jedinice interne revizije	Formirana jedinica interne revizije (DA/NE)	Organizaciono pozicioniranje interne revizije u organizaciji	Broj sistematizovanih/ zaposlenih internih revizora
1.	Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
2.	Federalni zavod za zapošljavanje	DA	Jedinica za internu reviziju	3/2
3.	Zavod zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	3/2
4.	JU Služba za zapošljavanje Unsko-sanskog kantona	NE ⁹	-	0
5.	Zavod zdravstvenog osiguranja Posavskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	2/1
6.	Zavod zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	4/4

⁹Pravilnik o organizaciji rada i sistematizaciji radnih mjesta kojim je predviđena uspostava Jedinice interne revizije dostavljen na mišljenje CHJ u aprilu 2022. godine.

7.	JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	2/2
8.	Zavod zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	3/2
9.	JU Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	2/2
10.	Zavod zdravstvenog osiguranja Bosansko-podrinjskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	2/0
11.	Zavod zdravstvenog osiguranja Srednjobosanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	2/1
12.	Služba za zapošljavanje Srednjobosanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	2/0
13.	Zavod zdravstvenog osiguranja Hercegovačko-neretvanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	3/3
14.	Služba za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanskog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	3/3
15.	Zavod za zdravstveno osiguranje Zapadnohercegovačkog kantona	DA	Jedinica za internu reviziju	2/1
16.	Zavod zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo	DA	Jedinica za internu reviziju	3/3
17.	JU Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo	DA	Jedinica za internu reviziju	3/3
18.	Zavod za zdravstveno osiguranje Kantona 10 Livno	DA	Jedinica za internu reviziju	2/0
	UKUPNO:			44/30

Tabela 4. Pregled trenutnog stanja uspostave interne revizije u gradovima i općinama:

R/ br.	Obveznik uspostave jedinice interne revizije	Formirana jedinica interne revizije (DA/NE)	Organizaciono pozicioniranje interne revizije u organizaciji	Broj sistemizovanih/ zaposlenih internih revizora
1.	Banovići	NE	-	0
2.	Bihać	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
3.	Cazin	DA	Jedinica za internu reviziju	3/2
4.	Centar	DA	Jedinica za internu reviziju	4/2
5.	Čapljina	NE	Interni revizor	1/1
6.	Goražde	DA	Jedinica za internu reviziju	2/0

7.	Gračanica	DA	Jedinica za internu reviziju	2/0
8.	Gradačac	DA	Jedinica za internu reviziju	2/1
9.	Hadžići	DA	Jedinica za internu reviziju	2/0
10.	Ilidža	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
11.	Ilijaš	NE	-	0
12.	Jablanica	NE	-	0
13.	Jajce	NE	-	0
14.	Kakanj	DA	Jedinica za internu reviziju	4/0
15.	Konjic	NE	Interni revizor	1/1
16.	Livno	NE	-	0
17.	Lukavac	DA	Jedinica za internu reviziju	3/2
18.	Ljubuški	NE	-	0
19.	Mostar	DA	Jedinica za internu reviziju	3/2
20.	Novi Grad	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
21.	Novo Sarajevo	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
22.	Prozor-Rama	DA	Jedinica za internu reviziju	2/1
23.	Sanski Most	DA	Jedinica za internu reviziju	3/0
24.	Sarajevo	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
25.	Srebrenik	DA	Jedinica za internu reviziju	2/1
26.	Stari Grad	NE	Interni revizor	2/1
27.	Široki Brijeg	NE	-	0
28.	Tešanj	DA	Jedinica za internu reviziju	2/1
29.	Tomislavgrad	NE	Interni revizor	1/1

30.	Travnik	NE	Interni revizor	1/1
31.	Trnovo	NE	Interni revizor	1/1
32.	Tuzla	DA	Jedinica za internu reviziju	4/3
33.	Velika Kladuša	NE	-	0
34.	Visoko	NE ¹⁰	Interni revizor	1/0
35.	Vitez	DA	Jedinica za internu reviziju	1/0
36.	Vogošća	NE	-	0
37.	Zavidovići	NE ¹¹	-	0
38.	Zenica	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
39.	Živinice	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
UKUPNO:				68/28

Tabela 5. Pregled trenutnog stanja uspostave interne revizije kod pravnih lica u kojima Federacija BiH/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio:

R/ br.	Obveznici uspostave jedinice interne revizije	Formirana jedinica interne revizije (DA/NE)	Organizaciono pozicioniranje interne revizije u organizaciji	Broj sistemizovanih/ zaposlenih internih revizora
1.	Agencija za vodno područje rijeka Save	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
2.	BH Telecom d.d. Sarajevo	DA	Odjel za internu reviziju	8/4
3.	Ceste d.d. Mostar	DA	Odjel za internu reviziju	2/2
4.	Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom Federacije BiH	DA	Jedinica za internu reviziju	3/1
5.	Fond za zaštitu okoliša	NE	Interni revizor	1/1
6.	Hrvatska pošta d.o.o. Mostar	DA	Odjel za internu reviziju	3/2

¹⁰Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji gradskih službi Grada Visoko kojim je predviđena uspostava Službe interne revizije dostavljen na mišljenje CHJ u januaru 2022. godine.

¹¹Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog općinskog organa uprave Općine Zavidovići kojim je predviđena uspostava Službe za internu reviziju dostavljen na mišljenje CHJ u martu 2022. godine.

7.	JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo	DA	Odjel za internu reviziju	15/8
8.	JP „Elektroprivreda HZHB“ d.d. Mostar	DA	Odjel za internu reviziju	2/2
9.	JP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Zenica	DA	Odjel za internu reviziju	2/1
10.	JP „Vodovod“ d.o.o. Bihać	DA	Odjel za internu reviziju	2/1
11.	JP Autoceste FBiH d.o.o. Mostar	DA	Odjel za internu reviziju	3/2
12.	JP BH Pošta d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za internu reviziju	4/2
13.	JP Ceste Federacije BiH d.o.o. Mostar	DA	Odjel za internu reviziju	2/2
14.	JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar	DA	Odjel za internu reviziju	2/2
15.	JP Lutrija BiH d.o.o.	DA	Odjel za internu reviziju	2/1
16.	JP Međunarodni aerodrom "Sarajevo" d.o.o.	DA	Odjel za internu reviziju	2/2
17.	JP Međunarodni aerodrom "Tuzla" d.o.o.	DA	Odjel za internu reviziju	2/1
18.	JP Televizija Kantona Sarajevo d.o.o.	NE	Interni revizor	1/1
19.	JP Željeznice Federacije BiH d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za internu reviziju	4/2
20.	JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo	NE	-	0
21.	KJKP „Park“ d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za internu reviziju	2/2
22.	KJKP „Rad“ d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za internu reviziju	2/1
23.	KJKP „Pokop“ d.o.o. Sarajevo	NE	Interni revizor	1/1
24.	KJKP Vodovod i kanalizacija d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za internu reviziju	4/2
25.	KJKP "Gradski saobraćaj" d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za internu reviziju	3/3
26.	KJKP „Sarajevogas“ d.o.o. Sarajevo	DA	Odjel za internu reviziju	2/2
27.	Operator Terminali Federacije d.o.o	DA	Ured za internu reviziju	3/1
28.	Sveučilišna klinička bolnica Mostar	DA	Ured za internu reviziju	4/4

29.	ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres	DA	Odjel za internu reviziju	2/2
30.	ŠPD „Unsko-sanske šume“ d.o.o.	DA	Odjel za internu reviziju	3/2
31.	KJKP Toplane Sarajevo d.o.o.	DA	Interni revizor	1/1
32.	UKC Tuzla	DA	Služba za internu reviziju	3/2
33.	Univerzitet u Sarajevu	DA	Odjel za internu reviziju	4/1
34.	Univerzitet u Tuzli	NE	Ured internog revizora	1/1
35.	ZU Dom zdravlja Bihać	NE	Interni revizor	1/1
36.	JP „Grijanje“ d.o.o. Zenica	DA	Odjel za internu reviziju	3/0
UKUPNO:				102/64

Na osnovu navedenih podataka možemo konstatovati sljedeće:

- Od 19 obveznika uspostave interne revizije na federalnom nivou (ministarstava i organa javne uprave, uključujući i Zavod za PIO), svih 19 ima sistematizovanu jedinicu za internu reviziju u skladu sa propisima za ovu oblast. Međutim, problem je što je u 13 jedinica zaposlen samo jedan interni revizor ili ga i nema, tako da je funkcija interne revizije kod većine obveznika neadekvatna i neoperativna i daleko od propisanih standarda, čime ne može dati puni doprinos boljem poslovanju organizacije što je svrha ove funkcije. U federalnim ministarstvima, upravama i Zavodu za PIO na kraju 2021. godine bilo je zaposleno 26 internih revizora.
- Kod devet od deset kantonalnih ministarstava finansija, obveznika na kantonalnom nivou, sistematizovana je jedinica za internu reviziju, a u 2021. godini internu reviziju u kantonalnim ministarstvima vršilo je ukupno 12 internih revizora (zaposleno dvoje novih u odnosu na prošli izvještajni period). U polovini ovih ministarstava nije zaposlen nijedan interni revizor. Ministarstvo finansija kantona 10 Livno nije poduzelo nikakve aktivnosti na uspostavi jedinice interne revizije ni u prethodnoj godini.
- Najveći napredak po pitanju uspostave jedinica za internu reviziju u prethodnoj godini bio je kod vanbudžetskih fondova, koji trenutno svi imaju sistematizovanu jedinicu za internu reviziju (njih 18). Ukupan broj zaposlenih internih revizora u vanbudžetskim fondovima je 30 jer su zaposlena četiri nova interna revizora u ovim organizacijama.
- Broj obveznika uspostave interne revizije u općinama i gradovima u Federaciji je 39, a prema posljednjim podacima u općinama i gradovima u Federaciji sistematizovane su 22 jedinice (četiri nove), a u sedam je predviđen jedan interni revizor. Ukupno je zaposleno 28 internih revizora, a dostavljene sistematizacije predviđaju 68 zaposlenika u jedinicama za internu reviziju.

- Na osnovu dostavljenih izvještaja i datih podataka od pravnih lica u kojima Federacija BiH/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio, kao i podataka kojima raspolaže CHJ FMF, sačinjena je tabela broj 5. iz koje je evidentno da je u 31 organizaciji sistematizovana jedinica za internu reviziju/odjel za internu reviziju, a u još pet organizacija je zaposlen po jedan interni revizor, tako da ukupan broj zaposlenih internih revizora u pravnim licima (navedenim u tabeli 5) jeste 64.

Prema posljednjim podacima, od 86 obveznika uspostave jedinice za internu reviziju propisanih Pravilnikom o kriterijima, njih 66 je sistematizovalo jedinicu interne revizije, međutim, od tog broja, u 43 radi jedan ili nijedan revizor. **Jedinica u kojoj je zaposlen samo jedan interni revizor nije u skladu sa međunarodnim standardima za profesionalnu praksu interne revizije.** Kod pomenutih obveznika iz Pravilnika o kriterijima je zaposleno ukupno 92 interna revizora, a prema podacima iz dostavljenih godišnjih izvještaja interne revizije u javnim preduzećima/privrednim društvima i dr. organizacijama, zaposlen je još 61 interni revizor (prema ukupnoj evidenciji CHJ taj broj je 64 i dat je u tabeli 5). Broj zaposlenih internih revizora u javnom sektoru dobijen na osnovu podataka iz dostavljenih godišnjih izvještaja je 157.

Stepen uspostave interne revizije kod organizacija obveznika i dalje nije adekvatan (sistematizovana jedinica kod 77% obveznika), naročito imajući u vidu da u samo 23 jedinice rade dva i više internih revizora (samo 27% jedinica ispunjava minimalne zahtjeve po pitanju broja zaposlenih i usklađenosti sa standardima). Smatramo da ovog kadra ne nedostaje na tržištu s obzirom da je najmanje 320 sistematizovanih pozicija, a nije popunjeno ni 50% radnih mjesta, kao i da je u Registar internih revizora na dan 31.12.2021. godine bilo upisano 490 certificiranih lica.

4.2. Analiza provedenih revizija u 2021. godini

Rukovodilac jedinice za internu reviziju obavezan je izraditi godišnji izvještaj interne revizije koji sadrži izdate podatke iz revizorskih izvještaja i informacije o ostalim aktivnostima koje su završene ili su u toku na dan 31. decembra prethodne godine i isti dostaviti u roku od 60 dana po završetku godine rukovodiocu i CHJ FMF. Ukoliko rukovodilac nije imenovan ili jedinica nije uspostavljena, tada godišnji izvještaj sačinjava zaposleni interni revizor i dostavlja CHJ FMF. Godišnji izvještaji koje dostave „timovi za internu reviziju“ ne uzimaju se u obzir prilikom sačinjavanja konsolidovanog izvještaja interne revizije, jer obavljanje revizija od strane bilo koga drugog, osim jedinice za internu reviziju, nije u skladu sa važećom regulativom.

Godišnje izvještaje o radu interne revizije za 2021. godinu dostavilo je ukupno 85 organizacija, u skladu sa odredbama člana 18. st. (1), (2) i (3), a u vezi sa članom 7. Zakona o internoj reviziji:

- Na nivou Federacije BiH:
 1. Generalni sekretarijat Vlade Federacije
 2. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova
 3. Federalna uprava policije
 4. Federalno ministarstvo finansija
 5. Porezna uprava Federacije
 6. Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

7. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i Sudska policija Federacije Bosne i Hercegovine
 8. Federalno ministarstvo za pitanje boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata
 9. Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
 10. Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica
 11. Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije
 12. Federalno ministarstvo prometa i komunikacija
 13. Federalno ministarstvo zdravstva
 14. Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje.
- Kantonalna ministarstva finansija u Federaciji BiH:
1. Ministarstvo finansija Srednjobosanskog kantona Travnik
 2. Ministarstvo finansija Tuzlanskog kantona
 3. Ministarstvo finansija Zeničko-dobojskog kantona
 4. Ministarstvo finansija Županije Posavske
 5. Ministarstvo finansija Kantona Sarajevo.
- Jedinice lokalne samouprave u Federaciji BiH:
1. Grad Bihać
 2. Grad Cazin
 3. Grad Mostar
 4. Grad Sarajevo
 5. Grad Tuzla
 6. Grad Zenica
 7. Grad Čapljina
 8. Grad Gradačac
 9. Grad Srebrenik
 10. Grad Živinice
 11. Općina Centar Sarajevo
 12. Općina Konjic
 13. Općina Lukavac
 14. Općina Novi Grad
 15. Općina Novo Sarajevo
 16. Općina Prozor-Rama
 17. Općina Stari Grad
 18. Općina Tešanj
 19. Općina Tomislavgrad
 20. Općina Travnik
 21. Općina Trnovo.
- Vanbudžetske organizacije u Federaciji BiH:
1. Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH
 2. Federalni zavod za zapošljavanje
 3. Zavod zdravstvenog osiguranja Unsko-sanskog kantona
 4. Zavod zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona
 5. JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona
 6. Zavod zdravstvenog osiguranja Zeničko-dobojskog kantona
 7. Služba za zapošljavanje Zeničko-dobojskog kantona

8. Zavod zdravstvenog osiguranja Srednjobosanskog kantona
9. Zavod zdravstvenog osiguranja Hercegovačko-neretvanskog kantona
10. Služba za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanskog kantona
11. Zavod zdravstvenog osiguranja Kantona Sarajevo
12. Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo
13. Zavod zdravstvenog osiguranja Županija Posavska
14. Zavod zdravstvenog osiguranja Županije Zapadnohercegovačke.

➤ Pravna lica u kojima Federacija BiH/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio:

1. Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH
2. Sveučilišna klinička bolnica Mostar
3. Univerzitetski klinički centar Tuzla
4. JP „Vodovod“ d.o.o. Bihać
5. JP „Elektroprivreda HZHB“ d.d. Mostar
6. Hrvatska pošta d.o.o. Mostar
7. ŠGD „Hercegbosanske šume“ d.o.o. Kupres
8. JP Autoceste FBiH d.o.o. Mostar
9. KJKP Sarajevogas d.o.o. Sarajevo
10. JP Željeznice Federacije BiH
11. KJKP Vodovod i kanalizacija d.o.o. Sarajevo
12. KJKP „Gradski saobraćaj“ d.o.o. Sarajevo
13. JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar (Eronet)
14. KJKP „Pokop“ d.o.o. Sarajevo
15. JP Lutrija Bosne i Hercegovine d.o.o.
16. JP Televizija Kantona Sarajevo d.o.o.
17. KJKP „Park“ d.o.o. Sarajevo
18. JP Međunarodni aerodrom „Sarajevo“ d.o.o.
19. Ceste d.d. Mostar
20. Univerzitet u Sarajevu
21. BH Telecom d.d. Sarajevo
22. JP BH Pošta d.o.o. Sarajevo
23. Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom FBiH
24. ZU Dom zdravlja Bihać
25. Agencija za vodno područje rijeke Save
26. JP Ceste Federacije BiH d.o.o. Mostar
27. Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo
28. JP "Vodovod i kanalizacija" d.o.o. Zenica
29. KJKP Toplane Sarajevo d.o.o.
30. Operator Terminali Federacije d.o.o. Sarajevo
31. ŠPD „Unsko-sanske šume“ d.o.o. Bosanska Krupa

Na osnovu dostavljenih godišnjih izvještaja i datih informacija o aktivnostima interne revizije i obavljenim internim revizijama, izvršena je analiza podataka u pogledu broja obavljenih revizija, područja koja su revidirana, najznačajnijih nalaza i preporuka, te statusa provođenja preporuka, kako slijedi:

Tabela 6. Prikaz broja planiranih i obavljenih revizija u 2021. godini u Federaciji BiH

	Federalni nivo	Kantoni	JLS	Vanbudžetski fondovi	JP i ostali	Ukupno
Planirane revizije	106	64	99	97	318	684
Obavljene planirane revizije	85	59	73	83	289	589
Obavljene, a neplanirane revizije (tzv. ad hoc)	8	6	20	7	18	59
Ukupno obavljene revizije	93	65	93	90	307	648

Interni revizori u javnom sektoru u Federaciji su u 2021. godini **planirali 684, a obavili ukupno 648 revizija (95%)**. U odnosu na 2020. godinu, evidentan je porast broja planiranih i urađenih revizija što je očekivano s obzirom da je sedam organizacija više dostavilo svoje godišnje izvještaje interne revizije za ovu godinu u odnosu na 2020. godinu.

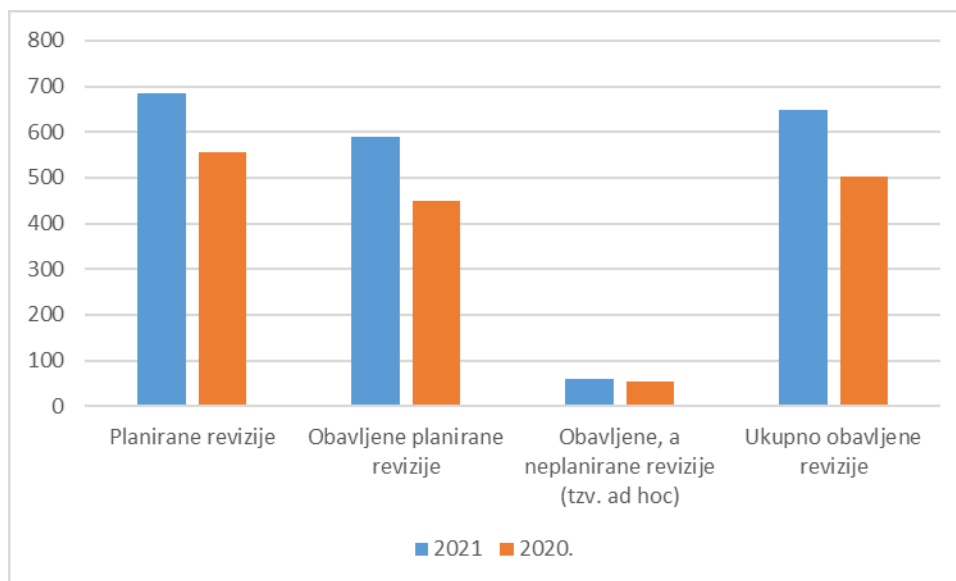
Organizacije u kojima Federacija BiH/kantoni/općine imaju većinski vlasnički udio (javna preduzeća i drugi) dostavile su 31 godišnji izvještaj interne revizije za 2021. godinu prema kojima su interni revizori **obavili 307 internih revizija (u odnosu na prošlogodišnjih 245) i dali 806 preporuka**.

Broj obavljenih neplaniranih (ad hoc) revizija u 2021. godini je 59, približno isto kao i prošle godine, što neplanirane revizije svrstava u 9% ukupnog broja obavljenih revizija.

Ad hoc revizije se rade u izuzetnim slučajevima, odnosno u slučaju da određeni proces koji nije obuhvaćen planom revizije treba da bude hitno revidiran ili u slučaju da je jedinica formirana u toku godine i još uvijek nije odobren godišnji plan revizije. Izuzev u vanrednim slučajevima, zastupljenost ovih revizija ne bi trebala zauzimati značajnije revizorske resurse, a rukovodstvo treba biti svjesno da davanje *ad hoc* naloga, umjesto određenih nadzora koje treba da vrše lica u organizaciji kojima je to u nadležnosti, nije u vezi sa poslovima interne revizije. Dodjeljivanje poslova internim revizorima koji nisu u vezi sa internom revizijom **narušava nezavisnost internih revizora** i realizaciju odobrenih godišnjih planova rada, a interni revizori se dovode u sukob interesa, što negativno utječe na broj i kvalitetu obavljenih internih revizija i datih preporuka za unapređenje poslovnog procesa u organizaciji.

Razlozi za neprovođenje planiranih revizija su: smanjen broj izvršilaca u jedinici za internu reviziju zbog penzionisanja, veći obim od planiranog i kompleksnije revizije, okolnosti uzrokovane pandemijom, povećanog obima posla u sektorima koji su trebali biti predmet revizije, itd.

Slika 2. Grafički prikaz odnosa planiranih i obavljenih revizija u 2021. i 2020. godini

4.3. Rezultati obavljenih internih revizija u 2021. godini

Prema dostavljenim podacima u izvještajima interne revizije za 2021. godinu, interni revizori su najčešće obavljali revizije sistema (koje u sebi svakako imaju elemente i revizije usklađenosti i elemente revizije internih kontrola), a obavljene revizije grupirane su prema sljedećim područjima revidiranja:

- 1. POSLOVANJE ORGANIZACIJE** (revizija blagajničkog poslovanja, revizija upravljanja ljudskim resursima, revizija godišnjeg popisa, revizija službenih putovanja, revizija plaća i naknada i naknada koje nemaju karakter plaće, revizija rada u komisijama, revizija dr. operativnih troškova);
- 2. JAVNE NABAVKE** (izrada i izmjena plana javnih nabavki, pokretanje i provođenje postupka javnih nabavki, kontrola vrste postupaka, imenovanje komisija za javne nabavke, poštivanje propisane procedure u dijelu tenderske dokumentacije, izvještavanje i transparentnost informacija u postupku javnih nabavki, kontrola realizacije ugovorenih tendera);
- 3. PLANIRANJE I IZVRŠENJE BUDŽETA/FINANSIJSKOG PLANA** (postupci planiranja i izrade prijedloga budžeta/finansijskog plana, planiranje, evidentiranje i trošenje vlastitih prihoda, vođenje zaliha, revizije investicija i imovine, priprema i izrada kvartalnih i završnog finansijskog izvještaja, revizija izvršenja budžeta u skladu sa prioritetima utvrđenim zakonom i sl.);
- 4. TRANSFERI, PROJEKTI I SUBVENCije** (planiranje sredstava transfera, upravljanje procesom tekućih i kapitalnih transfera, postupak dodjele transfera, praćenje namjenskog utroška sredstava i povrat neopravdano isplaćenih

sredstava, transparentnost kod odobravanja i dodjele sredstava putem transfera i dr.);

5. OSTALO (IT revizije, revizije finansijskih izvještaja, revizije učinka, *ad hoc* revizije, revizije uspostave FUK, i dr.)

Tabela 7. Statistički pregled područja koja su zahvaćena revizijama u proteklim godinama:

PODRUČJA REVIDIRANJA	GODINA U KOJOJ SU OBAVLJENE REVIZIJE	
	2020.	2021.
Revizije poslovanja	133 (26,4%)	215 (33%)
Javne nabavke	111 (22,1%)	129 (20%)
Planiranje i izvršenje budžeta/fin. plana	86 (17,1%)	122 (19%)
Transferi, projekti (tekući i kapitalni)	59 (11,7%)	57 (9%)
Ostalo (uključujući <i>ad hoc</i> revizije, savjetodavne angažmane, revizije fin. izvještaja i dr.)	114 (22,7%)	125 (19%)
UKUPNO	503	648

Analiza dostavljenih godišnjih izvještaja i podataka o revidiranim područjima ukazuje da je u 2021. godini obavljeno znatno više revizija nego u prošloj godini, ali najviše je došlo do povećanja broja obavljenih revizija poslovanja, a zatim revizija budžeta/finansijskih planova. Neznatno više je urađeno revizija javnih nabavki i ostalih revizija, ali njihov udio u ukupnom broju obavljenih revizija je smanjen. Smanjen je i broj revizija transfera i projekata što nije najbolje za organizacije, jer ove revizije imaju veću finansijsku značajnost i samim tim veći utjecaj na poslovanje. Revizije u područjima koja se odnose na „ostalo“, uključujući savjetodavne angažmane, revizije učinka, *ad hoc* revizije, odnosno revizije na zahtjev rukovodioca, revizije uspostave FUK, IT revizije i dr. su realizirane u sličnom obimu.

Podsjećamo interne revizore, a i njihove rukovodioce u organizaciji, naročito one koji internim revizorima nalažu obavljanje *ad hoc* angažmana, pa čak i inspekcijskih nadzora (što je najčešći slučaj u javnim preduzećima), da prilikom izrade strateških i godišnjih planova interne revizije obavezno vrše procjenu rizika čime će fokus revidiranja direktno staviti na rizičnija područja i osigurati veći stepen objektivnosti i nezavisnosti u radu. Revizije rizičnijih i finansijski značajnijih područja vode većim uštedama i racionalizaciji potrošnje javnih sredstava, a pozitivna je praksa iskazivanje finansijskog učinka provođenja preporuka u organizacijama čime se poslovanju dodaje direktna i mjerljiva korist. Provedene preporuke u rizičnim područjima i procesima direktno doprinose uštedama i poboljšanju u trošenju javnih sredstava i dodaju vrijednost poslovanju revidiranog subjekta kroz npr. veću naplatu prihoda, smanjenje određenih kategorija rashoda, povratima sredstava u budžet itd.

Također, od rukovodioca obveznika uspostave interne revizije očekuje se da pravovremeno, u saradnji sa rukovodiocima jedinica interne revizije, odobre strateške i

godišnje planove interne revizije i osiguraju punu podršku i nesmetan rad internim revizorima, kao i da ispune zakonsku obavezu i potpišu i dostave godišnje izvještaje interne revizije u zakonskom roku. Za bolje upravljanje i razumijevanje funkcije interne revizije i onoga što ona nudi, jako je važno da rukovodioci prate rad internih revizora i upoznaju se sa njihovim izvještajima, podrže realizaciju usvojenih preporuka i osiguraju dalji razvoj sistema internih kontrola.

Neke od datih preporuka prema područjima revidiranja:

a) Poslovanje organizacije

- Uskladiti Pravilnik o plaćama sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji.
- Planiranje broja zaposlenih i budžetska sredstva za plaće vršiti blagovremeno, na bazi stvarnih potreba i procjena ministarstva za promjenama broja zaposlenih.
- U slučaju potrebe za angažovanjem zaposlenika za obavljanje poslova, koji su sistematizovani ili nisu sistematizovani Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji, postupiti u skladu sa zakonskim i podzakonskim propisima (Zakon o radu, Zakon o državnoj službi, Zakon o namještenicima, Kolektivni ugovor, Zakon o obligacionim odnosima, itd...).
- Vršiti redovno ocjenjivanje zaposlenika u skladu sa važećim propisima. Definirati zadatke i aktivnosti za državne službenike koji će biti usklađeni sa programom rada ministarstva.
- Obračun po osnovu uvećanja plaće za obavljanje poslova drugog radnog mjesta u Odsjeku za centralizovani obračun i isplatu plaće vršiti samo na osnovu rješenja koja su izdata za svaki mjesec.
- Uskladiti Evidenciju prisustva na poslu sa Zakonom o radu i Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima i drugim licima angažovanim na radu. Sačinjavanje rješenja o prekovremenom radu uskladiti sa Zakonom o radu i Uredbom o naknadama koje nemaju karakter plaće i dodatku na plaću, sa svim potrebnim podacima i u skladu sa stvarnim prisustvom ili odsustvom zaposlenika.
- Za poslove inspektora koji se moraju obaviti izvan redovnog radnog vremena razmotriti mogućnost uvođenja preraspodijeljenog radnog vremena, na osnovu odgovarajućeg akta koji će se sačiniti u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima.
- Potrebno je da tabele - evidencija prisutnosti na poslu potpisuju rukovodioci osnovnih organizacionih jedinica.
- S obzirom na činjenicu da se prilikom obračuna plaća i naknada zaposlenici i rukovodilac u Sektoru finansijsko - ekonomskih poslova rukovode Pravilnikom o plaćama i naknadama koje nemaju karakter plaće rukovodećih i ostalih državnih službenika, savjetnika i namještenika, potrebno je pristupiti procesu ažuriranja navedenog pravilnika kako bi se plaće i naknade isplaćivale u skladu sa Zakonom o plaćama i naknadama u organima vlasti u Federaciji Bosne i Hercegovine.
- Prilikom obračuna plaća i naknada potrebno je konsultovati Kolektivni ugovor i druge propise koji se odnose na ovaj poslovni proces.
- Potrebno je da se ugovori o djelu zaključuju samo za one poslove koji nisu predviđeni sistematizacijom.
- Potrebno je, prilikom sačinjavanja ugovora o djelu, voditi računa o tome da se jasnije navede za koje poslove se angažuju izvršioci ugovora, ali i da se definira

način vršenja kontrole izvršenja ugovorenih poslova (da rukovodilac organizacione jedinice u kojoj osoba angažovana po ugovoru o djelu uglavnom obavlja svoje poslove i podnosi izvještaj o njenom radu).

- Potrebno je da se vozila koriste u skladu sa Pravilnikom o uslovima, načinu korištenja i nabavci službenih putničkih automobila u Ministarstvu.
- Potrebno je poduzeti aktivnosti da se važeći Pravilnik o uslovima, načinu korištenja i upotrebi službenih putničkih automobila koriguje (izmjeni/dopuni) na način da se ispoštuju COSO komponente kod izrade internih akata kako bi se u potpunosti navedenim pravilnikom propisao proces korištenja službenih vozila, te na taj način unaprijedio sistem internih kontrola i osigurali elementi za kontrolu namjenskog korištenja službenih vozila (ko vodi evidenciju o upotrebi vozila na određenom lokalitetu, koliko se čuva PN-4 obrazac i evidencije navedene Pravilnikom i ko je zadužen za čuvanje istih).
- Ažurirati, izmijeniti i dopuniti interne pravilnike i procedure ministarstva kako bi se, u skladu sa članom 11. Zakona o FUK-u zasnivali na komponentama finansijskog upravljanja i kontrole, podzakonskim aktima, Standardima interne kontrole i dobrim praksama interne kontrole. Redovno ih ažurirati.
- Donijeti novu odluku o visini naknada rada stručnih komisija/članova komisija kojima se regulira visina naknada sa jasno definiranim kriterijima kojima se dokumentuje i utvrđuje visina i način obračuna naknada stručnih komisija, odnosno vanjskih saradnika u učešću u radu komisija za javne nabavke.
- Izvršiti usklađivanje pratećih akata (uputstava, rješenja, načina rada i izvještavanja u smislu sadržaja i forme) i prakse u radu komisija za izdavanje saglasnosti.
- Unaprijediti način obračunavanja naknada, te jasno razgraničiti kontrolne postupku u dijelu izvještavanja/osnove za obračun naknada, obračuna, kontrole i odobrenja.
- Uskladiti evidencije o broju održanih sjednica i izvršiti ispravke obračuna gdje su utvrđena odstupanja.
- Sačiniti Plan edukacija (strateški i godišnji) kojim bi se edukacijama obuhvatio što veći broj zaposlenika u cilju obnove znanja i stjecanja novih vještina, te periodično pratiti realizaciju ostvarenja plana.
- Napraviti bazu podataka o pohađanju dodatnih usavršavanja i edukacija, te na taj način pratiti da su svim zaposlenim u skladu sa njihovim radnim obavezama pružena mogućnost sticanja novih znanja i vještina.
- Sačinjavati godišnje planove potreba za angažmanom vanjskih saradnika po ugovoru o djelu u narednom periodu, a koji bi sadržavali jasna obrazloženja tih potreba u smislu navođenja razloga za zaključivanje pojedinačnih ugovora o djelu (ciljeve), trajanje istih (vremenski period), odnosa troškova i koristi shodno očekivanim rezultatima (učinak), te tako pripremljene podatke koristiti kao osnov u pripremi budžetskih zahtjeva u dijelu planiranja sredstava za ugovorene usluge.
- Preporučuje se donošenje detaljnih pisanih procedura na nivou Ministarstva u kojima će jasno biti definirana pravila, postupci i kriteriji pri angažovanju vanjskih saradnika po ugovorima o djelu, koja će se dosljedno i jednoobrazno primjenjivati i u praksi, a posebno u cilju osiguravanja veće transparentnosti.
- Navedenim je potrebno definirati način planiranja sredstava za ugovore o djelu, vrste poslova za koje se mogu zaključivati kao i trajanje angažmana po ugovoru o djelu, način i kriterije za izbor izvršioca posla, mjerljive i jasne kriterije za određivanje visine naknada shodno vrsti ugovorenog posla, način kontrole i

praćenja izvršenja ugovorenog posla, način izvještavanja po obavljenom poslu i ocjenjivanja postignutih rezultata.

- Ugovore o djelu ne zaključivati za redovne poslove iz nadležnosti ministarstva, odnosno poslove za koje postoje sistematizovana radna mjesta u Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji, već angažovanje izvršilaca za te poslove vršiti u skladu sa Zakonom o državnoj službi, Zakonom o namještenicima u organima državne službe i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji ministarstva, a ugovore o djelu zaključivati samo u izuzetnim i opravdanim slučajevima isključivo za poslove koji nisu sistematizovani ili u vezi sa osnovnom djelatnošću ministarstva, rukovodeći se uslovima koji određeni posao mora ispunjavati shodno Zakonu o obligacionim odnosima.
- Zaključene ugovore o djelu ne produžavati više puta sa istim osobama, već iste zaključivati jednokratno za obavljanje određenog posla, a ne u kontinuitetu tokom dužeg vremenskog perioda.
- Definirati i uspostaviti efikasan i jednoobrazan sistem nadzora i praćenja rada fizičkih lica angažovanih po ugovorima o djelu, evaluacije postignutih rezultata i efekata, te osigurati da se kroz izvještaje mogu utvrditi mjerljivi rezultati obavljenog posla;
- Formu ugovora o djelu unaprijediti u smislu da iz svakog pojedinačnog ugovora mogu biti jasno i nedvosmisleno utvrditi svi elementi kao što su predmet, količina, očekivani rezultat, vršenje nadzora, način izvještavanja o izvršenom poslu i ugovoreni iznos naknade;

b) Javne nabavke i ugovaranja

- Za sve nabavke koje su predviđene u Planu nabavki Ministarstva definirati ekonomski kod u cilju uspostave veze između budžeta i plana nabavki.
- Kod donošenja plana nabavki dosljedno primijeniti član 9. Uredbe o kontroli javnih nabavki u svim institucijama čiji je osnivač kanton.
- Nabavke roba, usluga i radova provoditi uvažavajući odredbe Zakona o javnim nabavkama, podzakonskih akta, te odredbe Uredbe o kontroli javnih nabavki u svim institucijama čiji je osnivač kanton.
- U slučaju kada u ime i za račun drugi ugovorni organ provodi nabavku, istu je potrebno provesti u skladu sa Pravilnikom o provođenju postupka zajedničke nabavke i osnivanja centralnog nabavnog organa.
- Kod planiranja sredstava za informatičku opremu za zahtjeve koje dostave službe tražiti obrazloženje. Na osnovu procjena i kriterija donijeti odluku da li je takva nabavka i u tim količinama neophodna. Poduzeti sve aktivnosti kako bi se zaključio ugovor za održavanje servera i mrežne opreme.
- U svim slučajevima nabavke u kojima je kriterij za dodjelu ugovora najniža cijena primijeniti odredbe Pravilnika o uslovima i načinu korištenja e-aukcije.
- Interne akte koji uređuju oblast javnih nabavki uskladiti sa statusnim promjena u Ministarstvu.
- Prijem i kontrolu isporučene robe vršiti od strane ovlaštenih lica ugovornog organa.
- Ministarstvo treba unaprijediti interne kontrole koje će osigurati adekvatan, dokumentovan nadzor nad realizacijom ugovorenih obaveza.
- Planiranje sredstava u budžetu na ime ugovora o djelu zasnivati na adekvatnoj, dokumentovanoj analizi potreba za angažovanjem lica po ugovoru o djelu sa

definiranim motivima, planiranom periodu angažmana i procjeni sredstava potrebnih za realizaciju.

- Internim aktom urediti upravljanje ugovorima o djelu.
- Ugovore o djelu zaključivati samo za obavljanje jednokratnih poslova koji su po svojoj prirodi definirani kao djelo u skladu sa važećim propisima, sa jasno utvrđenim vremenskim periodom, datumom zaključenja ugovora i tačno preciziranim poslom koji se treba uraditi.
- U okviru nadzora nad realizacijom ugovora o djelu, u svim slučajevima osigurati izvještaje o obavljenom poslu.
- Izmirenje obaveza po ugovoru o djelu vršiti nakon što izvršilac obavi ugovoreni posao, a na osnovu kompletne finansijske dokumentacije.
- Ministarstvo zbog promjena uslova javne nabavke usluga i korištenja energije, treba organizovati sastanak na tu temu čiji će učesnici, pored zaposlenika tog ministarstva, biti i predstavnici Ureda za javne nabavke i pravosudnih institucija. Također je potrebno razmotriti mogućnost promjene načina grijanja za značajnija izdvajanja budžetskih sredstava.
- Za vođenje evidencije o potrošnji energije imenovati zaposlenike ili dopuniti postojeće odluke o imenovanjima sa preciziranim zaduženjima radi mogućnosti usaglašavanja i provjere stanja sa fakturama koje isporučuju dobavljači i izvještavanja rukovodioca o potrošnji energije. Vršiti suštinsku kontrolu ispostavljenih računa za energiju sa ugovorenim uslovima.
- Direktori škola račune trebaju ovjeravati, naznačiti namjenu i prigodu trošenja sredstava u skladu sa članom 6. Odluke. U slučaju potrebe za dodatnim sredstvima za ove namjene trebaju imati saglasnost Vlade. U suprotnom, prekoračenje limita snosit će korisnik sredstava u skladu sa članom 10. Odluke.
- Od strane resornog ministarstva propisati standard za korištenje telekomunikacijskih usluga (broj telefonskih i internet priključaka, korištenje paketa usluga) na osnovu ponude postojećih operatera na tržištu.
- Provoditi postupke javnih nabavki za telekomunikacijske usluge u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama i Pravilnikom o provođenju javnih nabavki za korisnike budžeta kantona.
- Na nivou ministarstva uraditi detaljnu analizu planiranja i utroška sredstava za ugovore o djelu u prethodnom periodu, a u cilju identificiranja rizika za neučinkovitu potrošnju javnih sredstava, te osiguranja ekonomičnog i efikasnog raspolaganja budžetskim sredstvima, odnosno ispitati opravdanost i nužnost isplata po ovom osnovu i nastaviti sa provođenjem restriktivne javne potrošnje u skladu sa politikom upravljanja javnim rashodima Vlade.
- Potrebno je unaprijediti proces planiranja javnih nabavki što podrazumijeva da je potrebno da se izrade ili ažuriraju interni akti koji bi sadržavali detaljan opis procesa javnih nabavki, a proces planiranja započne još u vrijeme planiranja finansijskog plana, kako bi se odmah nakon usvajanja finansijskog plana moglo početi sa aktivnostima na provođenju plana i tako stvoriti pretpostavke za njihovo blagovremeno završavanje;
- Izraditi i dokumentovati analizu tržišta jer bi se navedenom analizom došlo do stvarne cijene koštanja roba i usluga u momentu provođenja postupaka, u odnosu na korištene podatke iz stručne službe na osnovu troškova iz prethodnih godina. Izmjene i dopune Plana javnih nabavki vršiti samo u slučaju novonastalih potreba ili uslijed drugih opravdanih okolnosti koje nisu postojale ili se nisu mogle predvidjeti u vrijeme donošenja Plana javnih nabavki. Osigurati da planovi javnih

nabavki budu u funkciji efikasnog provođenja postupaka javnih nabavki što podrazumijeva utvrđivanje realnih rokova za početak i završetak provođenja javnih nabavki, a naročito za početak kako bi se već u startu stvorile pretpostavke za blagovremeni završetak javnih nabavki.

- Potrebno je da Zavod blagovremeno provede postupke nabavke prema Planu javnih nabavki, i izvrši zaključivanje Ugovora, a sve u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama. Uspostaviti sistem izvještavanja o planiranim i provedenim javnim nabavkama, razlozima neprovođenja ili kašnjenja u provođenju postupaka javnih nabavki. Periodično u toku godine analizirati dinamiku provođenja postupaka i blagovremeno donositi mjere za prevladavanje uočenih problema u cilju osiguranja blagovremene nabavke roba i usluga. Na kraju godine vršiti završnu analizu realizacije plana kako bi u narednom ciklusu bili otklonjeni eventualni problemi koji su utjecali na blagovremenost i tako spriječiti njihovo ponavljanje u budućnosti.
- Potrebno je da Zavod vrši praćenje realizacije Ugovora kako bi se na vrijeme mogli pokrenuti postupci za nove nabavke, te obavijestiti dobavljači o isteku ugovora, pogotovo kod dobavljača kod kojih ugovor ističe isporukom utvrđene količine robe.
- Ažurirati Pravilnik o javnim nabavkama roba, usluga i radova. Sastavni dio pravilnika treba da budu obrasci: plan javnih nabavki, iskazivanje potreba organizacionih jedinica i zahtjev za pokretanje nabavke.
- Ažurirati Pravilnik o postupku direktnog sporazuma za nabavku roba, usluga i radova. Pravilnik uskladiti sa Pravilnikom o radu. Precizno definirati obaveze i odgovornost u procesu rada, između ostalih i one koje se odnose na realizaciju planiranih nabavki koje se provode direktnim sporazumom.
- Ažurirati i uskladiti opći akt o javnim nabavkama s potrebama Zavoda, te objediniti ostale akte koji uređuju javnu nabavku, pojasniti sve složene dijelove procesa s ciljem smanjenja dokumentacije i boljeg razumijevanja pravila nabavke.
- Urediti način sudjelovanja radnika zaduženih za nabavku u radu Komisije za nabavku, te definirati postupak izuzetog mišljenja članova Komisije.
- Zahtjev za nabavku treba biti potpisan od strane osobe ovlaštene za praćenje izvršenja finansijskog plana u skladu s propisima iz područja fiskalne odgovornosti.
- Preporučujemo primjenu pregovaračkog postupka bez objave svesti na minimum, a kod odabira navedenog postupka isti mora biti obimno dokumentiran u svrhu dokazivanja ispunjenja uslova za zakonitost primjene postupka (istraživanje tržišta dobavljača).
- Prilikom nabavke pravnih usluga nužna su poboljšanja u smislu utvrđivanja predmeta pravnih usluga, roka valjanosti i vrijednosti ugovora, te jačanja kontrole praćenja izvršenja ugovora (vrijednosno izvršenje, aktivni ugovori iz prethodnih perioda) u cilju racionalnog trošenja budžetskih sredstava.
- Preporučujemo formalizirati kontrolu ugovora, odnosno razviti kontrolne liste ugovora s bitnim elementima koji su ključni za predmete nabavke i s potpisom lica zaduženih za praćenje ugovora kako bi se kontrole provodile na standardizovan način (revizorski trag). Kontrolne liste trebaju biti dijelom predmeta nabavke.

c) Planiranje i izvršavanje budžeta/finansijskog plana

- Unaprijediti računovodstvene politike u dijelu preciznijeg definiranja evidencije imovine (kojom upravljaju kantonalne institucije, ministarstva i ostale organizacije) i procjene njene vrijednosti na bazi „fer vrijednosti“, uvažavajući odredbe važećih zakona o budžetima i trezoru, te pripadajućih provedbenih akata oba zakona. Računovodstvenim politikama tretirati sveukupnu imovinu bez obzira na vlasništvo, uključujući: prirodne resurse i dobra u općoj upotrebi (zemljište, šume, vode, mineralne sirovine, stalna sredstva u obliku prava i sl.). Računovodstvenu evidentiranu vrijednost tuđih sredstava koja koriste kantonalne institucije nije moguće potvrditi tačnost i usklađenost sa materijalnom evidencijom.
- Dopuniti ili donijeti novi Pravilnik o knjigovodstvu budžeta i Pravilnik o materijalnom poslovanju korisnika budžeta sa jasno definiranom obavezom uspostavljanja i održavanja materijalne evidencije imovine i knjiženje na odgovarajućim kontima GK budžetskih korisnika, uvažavajući odredbe važećeg Zakona o budžetima u FBiH i Uredbe o računovodstvu budžeta u FBiH i važećeg Zakona o Vladi.
- Izvršiti popis i procjenu stalnih sredstava, te usklađivanje stvarnog i knjigovodstvenog stanja na 31.12.2021. godine.
- Potrebno je dopuniti regulatorni okvir – interne procedure u dijelu: 1. definiranja obaveze usklađivanja podataka o potraživanjima sa korisnicima (koncesionarima) po osnovu koncesionih naknada sa Glavnom knjigom u trezoru (GK budžetskih korisnika kojima pripadaju), a najmanje polugodišnje i godišnje i 2. Procjene naplativosti potraživanja i usklađivanja evidencija (uključujući sumnjiva i sporna potraživanja) sa Glavnom knjigom u trezoru (GK budžetskih korisnika kojima pripadaju).
- Potrebno je dopuniti Pravila o minimalnoj koncesionoj naknadi u dijelu kriterija i metodologije za utvrđivanje minimalnih naknada za koncesije s ciljem da se uzme u obzir „fer vrijednost“ ili procijenjeni novčani prilivi i rizik poslovne aktivnosti koncesionara (likvidnost, solventnost).
- S obzirom da projekcije prihoda predstavljaju ključnu ulaznu vrijednost za izradu vjerodostojnog budžeta, preporučujemo da se prilikom izrade projekcije koriste ulazni podaci i informacije od nadležnih institucija.
- Preporučujemo da se aktivnosti u procesu puštanja fiskalnih sistema u promet obavljaju u skladu sa Pravilnikom o proizvođačima/zastupnicima u sistemu fiskalizacije kojim su iste propisane.
- U skladu sa Zakonom o izvršavanju Budžeta, budžetski korisnik treba u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu Budžeta donijeti Program utroška sredstava.
- Donijeti internu proceduru kojom će se detaljnije urediti proces investiranja raspoloživih javnih sredstava, na način da se definiraju sve aktivnosti u procesu, rokovi, te odgovornosti i nadležnosti nosioca navedenih aktivnosti.
- Precizno razraditi skalu bodovanja u okviru svakog postavljenog kriterija za ocjenjivanje, te definirati dokumentaciju kojom se dokazuje ispunjenost istih, a u cilju adekvatnog ocjenjivanja i rangiranja kandidiranih projekata.
- U saradnji sa Komisijom za Program javnih investicija unaprijediti proces izrade i upravljanja PJI na način da se osigura da kandidirani projekti doprinose ispunjenju konkretnih strateških ciljeva iz strateških dokumenata. S obzirom da Ministarstvo u 2020. godini nije donosilo rješenja kojim se utvrđuje obračun

doprinosa za nosioce osiguranja za koje su obveznici obračuna i uplate doprinosa za zdravstveno osiguranje, potrebno je da Zavod obavijesti nadležno ministarstvo o obavezi donošenja navedenog Rješenja. Potrebno je obavijestiti Poreznu upravu Federacije Bosne i Hercegovine da ista izvrši kontrolu doprinosa za zdravstveno osiguranje za nosioce osiguranja za koje su obveznici obračuna i uplate doprinosa za zdravstveno osiguranje nadležna ministarstva kantona.

- Da se preispitaju postojeće računovodstvene politike Zavoda i da se oblast računovodstvenog priznavanja finansijskih i obračunskih transakcija iz osnova ino osiguranja bliže uredi. Također, da se putem nadležnog Zavoda inicira pitanje jednoobraznosti načina evidentiranja transakcija iz osnova ino osiguranja u svim kantonalnim zavodima, te da se izvrše konačna usaglašavanja evidencija o potraživanjima i obavezama Zavoda po osnovu obračuna paušalne naknade u odnosu sa ugovornim državama.
- Potrebno je uspostaviti odgovarajuće interne kontrole kako bi se osiguralo da su zahtjevi poslodavaca za isplatu naknade plaće za privremenu spriječenost za rad evidentirani i realizirani u propisanom roku.
- Menadžment treba osigurati resurse potrebne za efikasnost i učinkovitost procesa kontrole privremene spriječenosti za rad, osobito u kontekstu kadrova predviđenih sistematizacijom.
- Pojačati kontrole i nadzor nad „neprekidnim bolovanjima“, kontinuirano ažurirati evidencije o istim, a u cilju pravovremenih poduzimanja radnji u skladu s članom 60. Zakona o zdravstvenom osiguranju. Pokrenuti aktivnosti prema nadležnom tijelu za medicinsko vještačenje i FZ nadležnom tijelu za zakonodavstvo radi rješavanja pitanja instituta neprekidnog odnosno nastavnog bolovanja.
- Voditi kontinuirano evidencije o svim oblicima kontrola privremene spriječenosti za rad, utvrđenim nepravilnostima, te izrečenim mjerama, a koje će biti temelj godišnjem izvještavanju Upravnog vijeća o izvršenim kontrolama u skladu s Pravilnikom o načinu provođenja nadzora i kontrole.
- Preporučujemo od Porezne uprave zatražiti podatke o naplati i visini/popisu duga za doprinose zdravstvenog osiguranja čime će se osigurati usklađene evidencije nadležne Službe, a koje bi bile preduslov za evidentiranje potraživanja od doprinosa u poslovnim knjigama i iskazivanje u finansijskim izvještajima.
- Utvrditi status utuženih potraživanja za doprinose zdravstvenog osiguranja na osnovu Sporazuma o obročnoj otplati duga koje je Zavod sklopio s obveznikom. Ažurirati postojeće evidencije o predmetima u kojima su prijavljena potraživanja u postupku stečaja ili likvidacije, a daljnja postupanja uskladiti s novim propisom koji regulira stečaj.
- Urediti dokumentaciju o obveznicima - dužnicima (dosjee) na način da se na jednom mjestu mogu dobiti sve relevantne informacije i dokumentacija o aktivnostima vezanim za poduzete mjere naplate potraživanja.
- Potrebno je dostavljati kvartalne i godišnje izvještaje prema Vladi Federacije BiH.

d) Transferi, projekti i subvencije

- Ugovore imovinsko - pravne prirode u svim slučajevima zaključivati na osnovu prethodno pribavljenog mišljenja Pravobranilaštva Kantona i saglasnosti Skupštine Kantona shodno odredbama člana 15. Zakona o pravobranilaštvu.

- Pravilnikom o kriterijima za podršku finansiranju javnog interesa u sportu Kantona obuhvatiti sve kategorije definirane članom 48. Zakona o sportu, to jeste, propisati kriterije za dodjelu kapitalnih transfera.
- Sredstva u Budžetu planirati i iskazivati u skladu sa Pravilnikom o knjigovodstvu budžeta u Federaciji BiH i Računovodstvenim politikama za budžetske korisnike i Trezor Kantona.
- Prilikom dodjele kapitalnih transfera ugovornim odredbama jasno i precizno definirati sva prava i obaveze ugovornih strana.
- U skladu sa važećom zakonskom regulativom, a uvažavajući Standarde interne kontrole u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine, internim aktom detaljnije urediti postupke, definirati nadležnosti i odgovornosti dodjele kapitalnih transfera.
- Preispitati postojanje zakonskog osnova za planiranje sredstava na budžetskoj poziciji „Tekući transferi neprofitnim organizacijama“.
- Dodjelu sredstava tekućih transfera vršiti uz potpisivanje sporazuma/ugovora sa korisnikom sredstava.
- Osigurati izvještaj korisnika o namjenskom utrošku sredstava u ugovorenom roku i vršiti adekvatan, dokumentovan nadzor nad utroškom doznačenih sredstava.
- Provoditi evaluaciju uspješnosti korisnika u pogledu ostvarenja očekivanih rezultata dodijeljenim budžetskim sredstvima, odnosno na bazi utvrđenih ciljeva mjeriti efekte - učinak koji je ostvaren dodjelom sredstava.
- U slučaju donošenja novih propisa i mjera (zakona, podzakonskih akata, programa i sl.), bilo u redovnom ili vanrednom stanju za poslovanje privrednih subjekata, potrebno je razmotriti i primijeniti pravni i svaki drugi aspekt vezan za oblast za koju se donose propisi (za donošenje bilo kojeg zakona obavezna je fiskalna procjena u skladu sa Zakonom o budžetima u Federaciji BiH).
- Odobravati subvencije, bilo u redovnim ili vanrednim stanjima u kojima posluju privredni subjekti, samo za one aplikante koji su uz prijavu dostavili dokumentaciju koja zadovoljava kriterije iz javnog poziva.
- Planiranje tekućih transfera neprofitnim organizacijama treba se zasnivati na jasnim i mjerljivim ciljevima koji se žele postići dodjelom transfera i treba se vršiti na bazi ciljeva koji su specifični i konkretno doprinose ostvarenju strateškog cilja, koji su mjerljivi na način da je moguće sagledati rezultate nakon realizacije tih transfera i koji su ostvarivi u vremenskom periodu od godinu dana za koju se priprema i usvaja Program utroška sredstava.
- Odabir programa/projekata koji će se finansirati po osnovu transfera neprofitnim organizacijama, kao i dodjelu budžetskih sredstava po osnovu ostalih transfera i subvencija treba provoditi putem Javnog poziva zbog potrebe osiguravanja transparentnosti dodjele budžetskih sredstava i odabira najkvalitetnijih programa/projekata koji će se finansirati iz tih sredstava.
- Potrebno je u saradnji sa drugim davaocima transfera uspostaviti jedinstvenu bazu podataka o korisnicima transfera, odnosno Registar korisnika transfera u koji bi se unosili podaci o dodjeli, kontroli i izvještavanju o utrošku korisnika transfera, kao i postignutim učincima, što bi imalo za cilj poboljšanje transparentnosti i bolje upravljanje javnim sredstvima po osnovu dodjele transfera neprofitnim organizacijama.
- Potrebno je da revidirani budžetski korisnik poduzme aktivnosti na uspostavljanju sistema praćenja i kontrole utroška sredstava neprofitne organizacije, u smislu pisanog uputstva za osobe koje vrše kontrolu, po pitanju obaveze izvještavanja

korisnika sredstava, propisivanja obrazaca, poštivanja rokova, načina vršenja kontrole, pa do sankcija za nedostavljanje izvještaja ili nenamjenskog utroška sredstava od strane korisnika transfera.

- U cilju jačanja sistema internih kontrola u procesu upravljanja transferima potrebno je da revidirani budžetski korisnik donese interni akt – Pravilnik o dodjeli budžetskih sredstava putem transfera, koji bi trebao obuhvatiti minimalne standarde u procesu upravljanja transferima (planiranje transfera, dodjela transfera i ugovaranje, praćenje i evaluacija utroška sredstava dodijeljenih putem transfera, javno objavljivanje i izvještavanje).
- Osigurati nastavak aktivnosti na obavljanju kontinuiranog nadzora nad dostavljenim izvještajima o namjenskom korištenju dodijeljenih sredstava, u dijelu podnošenja izvještaja o namjenskom utrošku sredstava od strane parlamentarnih političkih stranaka i koalicija kao korisnika sredstava, nadzorom nad namjenskim utroškom sredstava, a u slučaju utvrđenih nepravilnosti poduzeti adekvatne mjere.
- Potrebno je donijeti procedure za rad komisije za nadzor transfera.

e) Ostalo (IT revizije, revizija učinka, revizije FUK, revizije fin. izvještaja i dr.)

- Kontinuirano raditi na izgradnji vlastitih IT kadrovskih kapaciteta, u svrhu interne podrške SOTAC informacionom sistemu, s ciljem minimiziranja rizika od eventualnog potpunog prekida pružanja usluge održavanja SOTAC informacionog sistema, zbog faktora na koje Ministarstvo ne može utjecati, kao i s ciljem osiguranja visoke funkcionalnosti SOTAC-a, visoke sigurnosti i zaštite podataka, odnosno s ciljem uspostavljanja kvalitetnijeg upravljanja informacionom tehnologijom. Uspostaviti saradnju sa Finansijsko-informatičkom agencijom u cilju podrške razvoju vlastitih IT kapaciteta, a sve u skladu sa nadležnostima Finansijsko – informatičke agencije.
- Definirati koje promjene informacionog sistema su systemske (suštinske), a koje korisničke (rutinske), te osigurati da su ovlaštene osobe upoznate sa planiranim izmjenama i potencijalnim rizicima istih i informisane o realiziranim sistemskim i rutinskim promjenama u SOTAC aplikaciji.
- Intenzivirati aktivnosti na uklanjanju nedostataka na server sali, serverima, zaštiti servera, aplikaciji, mreži, mrežnoj opremi (osigurati rezervno napajanje u server sali, donijeti potrebne Pravilnike, osigurati rezervnu lokaciju sa rezervnim serverima koji bi mogli preuzeti funkciju ISVDV sistema u slučaju ugroženosti sadašnje lokacije, primarnog servera ISVDV sistema).
- Izdati ovlaštenja za službene osobe za obradu, objedinjavanje i obračun naknada u sistemu ISVDV i osigurati da zaposlenici koji koriste ISVDV sistem potpišu izjave o zaštiti službenih podataka ISVDV sistema.
- Propisati pravila za upotrebu i sigurnost informacionog sistema koja predstavljaju osnov za upravljanje sigurnošću cjelokupnog informacionog sistema ustanove i kojom se definiraju opća sigurnosna pravila, pravila ponašanja i odgovornosti korisnika, način korištenja interneta i elektronske komunikacije, zaštita podataka i način vršenja kontrole i mjera tehničke zaštite, a u cilju očuvanja stabilnosti i funkcionalnosti informacionog sistema. Navedeno podrazumijeva uređenje internih kontrola u smislu definiranja:
 - pristupa resursima informacionog sistema: procesi evidentiranja, autorizacije i autentifikacije uz utvrđene dužnosti i odgovornosti za

- upravljanje i korištenje sistema (administratora informacionog sistema i korisnika informacionog sistema),
- postupanja u slučaju nepredviđenih događaja, vanrednih situacija, incidenata kojom bi se osigurao nastavak poslovanja uslijed nepredviđenih događaja,
- procedure za objavu sadržaja i upotrebu web stranice javne ustanove kao i uputstva za kontrolu ažurnosti i tačnosti prezentiranih informacija
- načina pregleda i testiranja sigurnosnih mjera i kontrola dijela informacionog sistema za koje se angažuju vanjski saradnici, a u svrhu zaštite i funkcionalnosti informacionog sistema javne ustanove.
- Finansijsko upravljanje i kontrolu u organizaciji implementirati uvažavajući odredbe Zakona o finansijskom upravljanju i kontroli u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine, Pravilnika o provođenju finansijskog upravljanja i kontrole u javnom sektoru u Federaciji BiH, Standarda interne kontrole u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine, te Priručnika za finansijsko upravljanje i kontrolu u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine.
- Izvršiti analizu i ažuriranje postojeće Mape procesa, ažurirati opise poslovnih procesa, opise postupaka na koji se procesi odvijaju – dijagrame toka, po potrebi izraditi nove opise procesa i dijagrame toka.
- Osigurati da svi opisi odvijanja procesa kroz dijagram toka sadrže sve komponente finansijskog upravljanja i kontrole, odnosno da je jasno definirana odgovorna osoba za provođenje određene aktivnosti, da postoji revizorski trag provođenja internih kontrola, odnosno jasno navedene kontrole koje se provode (prethodne i naknadne kontrolne aktivnosti), jasno definirati šta se kontroliše, ko i u kojim fazama procesa kontroliše, način na koji se kontroliše, koja se dokumentacija koristi za kontrole (obraci, kontrolne liste, izvještaji i sl.), koji se podaci unose u evidencije, rokovi u kojem se ili do kada treba provesti neka aktivnost, dokumenti koji nastaju provođenjem aktivnosti procesa.
- Izvršiti popis i mapiranje ključnih poslovnih procesa ministarstva i redovno ih ažurirati.
- Potrebno je upravljati rizicima i poduzimati potrebne radnje posebno kroz primjenu FUK-a u svrhu smanjenja rizika, imenovati koordinatora za FUK, te podnositi Godišnji izvještaj o funkcioniranju sistema FUK-a u skladu sa Zakonom o finansijskom upravljanju i kontroli u javnom sektoru u FBiH. Ažurirati registar rizika koji utječu na ostvarenje ključnih ciljeva u procesu dodjele transfera i vršiti samoprocjenu sistema internih kontrola i poduzimanje korektivnih aktivnosti u cilju unapređenja sistema internih kontrola.
- Nastaviti aktivnosti na jačanju kadrovskog kapaciteta Odsjeka za informatiku i nastojati da zaposlenici Odsjeka za informatiku pohađaju obuke, a posebno one koje se odnose na sigurnosnu politiku.
- Preporučuje se Odsjeku za informatiku da izradi Politiku upravljanja informacionim sistemom.
- Definirati osnove sigurnosti podataka za softvere viših nivoa vlasti i putem nadležnih službi tražiti da se isti realiziraju. Donijeti rješenja za unos i korištenje vodeći računa o razdvajanju pristupa i ovlaštenja. Predlaže se da sa vanjskim saradnicima koji vrše poslove održavanja potpisuje izjava o povjerljivosti.
- Predlaže se utvrđivanje smjernica za upotrebu web stranice i društvenih mreža.

- Vršiti kontrolu ažurnosti i tačnosti prezentiranih informacija kako bi izdvajanje novčanih sredstava za ove svrhe imalo smisla.
- U skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka i Zakonom o trezoru donijeti propisane akte u cilju zaštite podataka.
- Uspostaviti sistem ažurnog obavješćavanja Odsjeka za informatiku o personalnim promjenama u službama kako bi se mogle poduzimati adekvatne mjere kod korištenja korisničkih računa. Razmotriti mogućnost unapređenja sistema alarmiranja o bitnim radnjama koje se tiču informacionih sistema. Zadužiti odgovornu osobu kako bi svaka baza podataka imala svog administratora.
- Osigurati dodatne prostorije izvan zgrade Općine u svrhu skladištenja sigurnosne kopije baza podataka. Započeti sa primjenom odredaba internih propisa koji se tiču obaveze zaštite podataka u službama i obavezno vršiti kontrolu primjene propisa.
- Uložiti dodatni napor na realizaciji pregleda i testiranja sigurnosnih mjera i kontrola informacionog sistema. Vršiti provjeru upotrebljivosti sigurnosne kopije podataka, uz provjeru postupka vraćanja baze podataka.
- Uspostaviti interne kontrole u postupanju sa garancijama, donijeti odgovarajuće procedure kojima bi se reguliralo postupanje sa garancijama i obavezala odgovorna lica za poduzimanje potrebnih radnji u osiguranju istih, a sve u cilju zaštite i odgovornog ponašanja sa državnim novcem.
- Propisati način postupanja po obavezi osiguranja ugovorenih garancija i poduzeti druge aktivnosti za zaštitu interesa JP, kao i javnih novčanih sredstava kojima društvo upravlja.
- Uspostaviti jasan i precizan hodogram kretanja i deponovanja garancija i odrediti odgovorna lica za kontrolu poštovanja odredbi ugovora po osnovu osiguranja ugovorenih garancija u cilju zaštite interesa Društva.
- Potrebno je politiku dodjele koncesija uskladiti sa Strategijom razvoja kantona za period 2021-2027. godina, koja je usvojena u aprilu 2021. godine, te ostalim razvojnim dokumentima (npr. prostorni planovi, planovi zaštite okoline i sl. ukoliko su isti istekli i zanovljeni, naročito u dijelu kojim se u novom strateškom okviru tretiraju predmeti koncesija u skladu sa članom 3. Zakona o koncesijama).
- Potrebno je implementirati Odluku o preuzimanju osnivačkih prava nad univerzitetsko – kliničkim bolnicama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 67/13) u potpunosti, odnosno sačiniti posebne ugovore o pravima, obavezama i odgovornosti između osnivača, jednog ili više kantona i Federacije BiH zajedno, nad univerzitetsko – kliničkim bolnicama i centrima.

INFORMACIJE O STATUSU IMPLEMENTACIJE PREPORUKA SADRŽANIH U IZVJEŠTAJIMA INTERNE REVIZIJE:

Neke od aktivnosti koje su poduzeli rukovodioci budžetskih korisnika u skladu sa provedbom preporuka su:

- Svi izvještaji su dostavljeni i Vladi Kantona pored dostave rukovodiocima revidiranih budžetskih korisnika. Vlada je svojim zaključcima zaduživala korisnike koji su bili predmet revizije da izvršavaju date preporuke. Međutim, nije ništa poduzimano u slučaju nepostupanja po datim preporukama.
- Iz izvještaja interne revizije o izvršenju preporuka koji se odnosi na reviziju

godišnjeg popisa kod Ministarstva i nižih budžetskih organizacija iz nadležnosti Ministarstva utvrđeno je da je ispoštovana preporuka da se u komisiju za popis imenuju lica koja nisu finansijski i materijalno zadužena za imovinu koju popisuju. Također, preporuka koja se odnosila na vođenje popisa zemljišta pojedinačno (odvojeno) prema lokacijama, katastarskim općinama i površini na osnovu dokumentacije o vlasništvu – posjedu je također ispoštovana.

- Iz izvještaja interne revizije o izvršenju preporuka koji se odnosi na reviziju finansijskog planiranja i izvršavanja rashoda, kao i finansijskog izvještavanja kod budžetskog korisnika Ministarstva za 2020. godinu, utvrđeno je da je većina preporuka izvršena, a većina preporuka se odnosila na ispravno planiranje i knjiženje transfera u skladu sa Pravilnikom o knjigovodstvu, Kontnim planom za budžet i budžetske korisnike i Računovodstvenim politikama kantona.
- Rukovodilac organa uprave ima izraženo aktivan stav vezano za nalaze interne revizije. Poduzima konkretne korake naročito u unapređenju procesa visokog rizika na način da se isti odvijaju u kontrolisanom okruženju i sa jasnim nosiocima odgovornosti za zakonsku i svaku drugu ispravnost pojedinačnih aktivnosti procesa.
- Povećani broj terenskih kontrola ovlaštenih kontrolora Zavoda rezultirao je povećanim brojem zaključenih bolovanja temeljem prigovora o pravu na privremenu spriječenost za rad upućenih drugostepenoj ljekarskoj komisiji.
- Unaprijeđene evidencije u postupku administriranja predmeta koji se odnose na liječenje osiguranih osoba izvan Kantona. Propisan izgled tiskanice- izdvojeno mišljenje u radu ljekarske komisije.
- Novim procedurama detaljno uređeno postupanje kod refundiranja troškova liječenja u inostranstvu u skladu s propisima. Odobrene refundacije se evidentiraju i u matičnoj bazi čime se osigurava usklađenost s podacima u knjigovodstvu.
- Ažurirane evidencije o regresnim postupcima. Potraživanja po regresnim postupcima evidentirana u poslovnim knjigama, redovno se usklađuju.
- Povećana učinkovitost procesa refundiranja naknada za privremenu spriječenost za rad na teret obaveznog zdravstvenog osiguranja, skraćeno trajanje procesa u skladu sa zakonom definiranim vremenskim okvirom.
- Unaprijeđen proces u dijelu utvrđivanja iznosa naknade štete od zdravstvenih ustanova zbog kršenja ugovornih odredbi u postupku propisivanja privremene spriječenosti za rad. Zapisnik o provedenim kontrolama usklađen s propisanom formom.

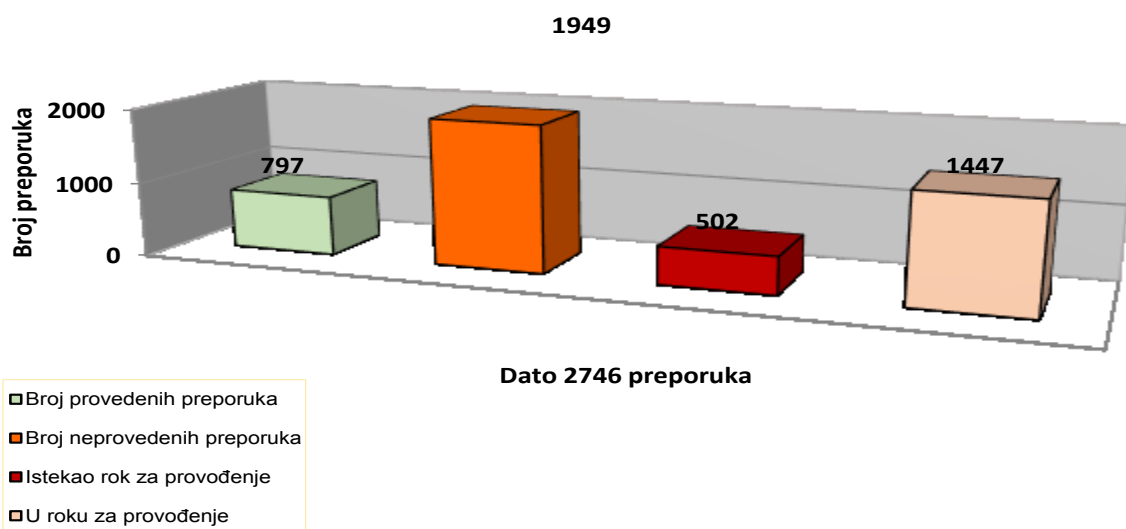
Interni revizori u javnom sektoru u Federaciji su u 2021. godini obavili ukupno 648 revizija u kojima su dali 2746 preporuke, što znači da ovaj Konsolidovani izvještaj sadrži najobimniju analizu rezultata rada internih revizora do sada. Od datih preporuka u 2021. godini, njih 797 (29%) je realizirano, a od 1949 neprovedenih preporuka, njih 1447 još uvijek je u roku za provođenje. Preporuka kojima je istekao rok za provođenje bilo je 502, odnosno oko 18% od ukupno datih preporuka, što je značajan porast u odnosu na prošlogodišnjih 11% nerealiziranih poruka i nije dobar pokazatelj. S obzirom da je, u skladu sa članom 8. Zakona o internoj reviziji, rukovodilac organizacije odgovoran za uspostavljanje i funkcioniranje adekvatne i efikasne funkcije interne revizije, kao i za provođenje datih preporuka, potrebno je da rukovodioci odgovornije pristupe realizaciji datih preporuka u cilju poboljšanja poslovanja.

U nastavku su dati tabelarni i grafički prikazi odnosa provedenih i neprovedenih preporuka u 2020. i 2021. godini.

Tabela 8. Prikaz odnosa provedenih i neprovedenih preporuka u ukupno datim preporukama u 2020. i 2021. godini

	Broj datih preporuka	Broj provedenih preporuka	Neprovedene preporuke navedene u izvještajima		
			Ukupan broj neprovedenih preporuka	Istekao rok za provođenje	U roku za provođenje
2020.	1872	672	1200	201	999
2021.	2746	797	1949	502	1447

Slika 3. Grafički prikaz odnosa provedenih, neprovedenih i preporuka u roku za provođenje u ukupno datim preporukama u 2021. godini

Kao razlozi za neprovođenje preporuka, između ostalog, navode se: nerazumijevanje ispravnih knjiženja imovine od strane budžetskih korisnika, nedostatak finansijskih sredstava, nedostatak stručnog kadra, kao i odsustvo zaposlenika zbog bolovanja i loše epidemiološke situacije, promjena rukovodnog kadra u organizaciji, smjene Odbora za reviziju i direktora Odjela za internu reviziju, te neimenovanja Odbora i direktora Odjela, manjak radne snage, trenutna ograničenje rukovodioca na izradi samih procedura zbog tekućeg/povećanog obima poslova, realizacija preporuka u nadležnosti drugih institucija ili osnivača, za izradu novih pravilnika i procedura čekaju se izmjene zakona, realizacija određenih preporuka vezana je za donošenje Budžeta itd.

Međutim, ima i pozitivnih primjera gdje rukovodilac ima aktivan pristup u realizaciji preporuka, te poduzima konkretne korake u identificiranju procesa visokog rizika na način da se isti prate u kontrolisanom okruženju i sa jasnim nosiocima odgovornosti za zakonsku i svaku drugu ispravnost pojedinačnih aktivnosti tog procesa.

Također, evidentno je i dalje da implementacija ovog sistema u praksi još uvijek nije prihvaćena u svim organizacijama, zbog čega i dalje imamo slučajeve: ograničavanja potpunog, slobodnog i neograničenog prava pristupa rukovodiocu korisnika i podacima potrebnim za obavljanje revizije, nepriznavanja adekvatnog statusa internim revizorima (pozicije u organizaciji i adekvatne plaće za rad), obavljanje poslova koji nisu u vezi sa poslovima propisanim Zakonom o internoj reviziji, te neodobravanje planova i godišnjeg izvještaja interne revizije od rukovodioca.

S obzirom da interni revizori obavljaju najsloženije poslove u organizaciji i da se za postavljenje internih revizora traže posebni uslovi, u cilju osiguranja njihove nezavisnosti i objektivnosti, sve navedeno je bitno prepoznati prilikom određivanja adekvatne pozicije internih revizora u organizaciji, uključujući i njihovu poziciju u javnim preduzećima. S obzirom na brojna saznanja o nepriznavanju adekvatnog statusa zaposlenim u internoj reviziji, novim članom 5a. (Status zaposlenih u internoj reviziji) Pravilnika o uslovima, očekujemo da se prevenira loša praksa i doprinese pravilnom tumačenju mjesta i uloge internih revizora. Rukovodstvo obveznika uspostave interne revizije dužno je primijeniti važeću regulativu i na taj način osigurati adekvatan status zaposlenim u internoj reviziji.

OPĆA PROCJENA SISTEMA FINANSIJSKOG UPRAVLJANJA I KONTROLE

Opća procjena sistema FUK zasniva se na procjeni adekvatnosti internih kontrola, odnosno odgovara na pitanje da li su postojeće interne kontrole odgovarajuće uspostavljene kako bi spriječile aktiviranje potencijalnih rizika i pomogle u ostvarivanju postavljenih ciljeva i daje se samo za područja za koja su tokom godine obavljene interne revizije.

U nastavku slijede opće procjene sistema iz godišnjih izvještaja o aktivnostima interne revizije u 2021. godini:

- Finansijsko upravljanje i kontrole, za koje je odgovoran rukovodilac, funkcioniraju kao sveobuhvatan sistem internih kontrola podržan od strane svih zaposlenih. U skladu sa svim prezentiranim podacima o obavljenim internim revizijama u 2021. godini, ocjena sistema internih kontrola za 2021. godinu je zadovoljavajuća, što podrazumijeva da je sistem internih kontrola u revidiranim procesima uspostavljen i da osigurava minimiziranje potencijalnih rizika, čime doprinosi ostvarivanju postavljenih ciljeva na način: da su uspostavljene interne politike i procedure koje osiguravaju izvršavanje poslova u skladu sa zakonom i drugim propisima i aktima koji reguliraju predmetne procese, poštivanje internih akata, definiranost ovlasti i odgovornosti u predmetnim procesima, pružanju tačne, blagovremene i dostupne informacije kroz odgovarajuće izvještaje i sačinjavanja obrazaca u cilju osiguranja nadzora nad namjenskim utroškom sredstava. U procesima koji su bili predmet revizije prostor za unapređenje uvijek postoji.

- U kontekstu raspoloživog okvira i na osnovu rezultata testiranja ocijenili smo ukupan sistem internih kontrola za predmet ove interne revizije kao zadovoljavajući uz manje značajne nedostatke, što podrazumijeva da je Zavod uspostavio sistem internih kontrola u revidiranom procesu, ali su revizori tokom obavljanja interne revizije uočili određene segmente koje je potrebno poboljšati.
- Opća procjena sistema finansijskog upravljanja i kontrola za područja za koja su u toku 2021. godine obavljene interne revizije nije zadovoljavajuća, jer budžetski korisnici nisu uspostavili sistem internih kontrola, ne primjenjuju odredbe Zakona o FUK-u, Pravilnika o primjeni odredbi Zakona o FUK-u, Smjernice za upravljanje rizicima u javnom sektoru, tako da većina budžetskih korisnika još nema ni osnovne pravilnike utvrđene Smjernicama, nisu utvrdili mapu procesa, nisu utvrdili rizike, ne vrše samoprocjenu internih kontrola u skladu sa Pravilnikom o provođenju FUK-a, ne poduzimaju korektivne aktivnosti u cilju unapređenja sistema internih kontrola, i sl.
- Na osnovu izvršenih revizija tokom 2021. godine mišljenja smo da je unutar Ministarstva uspostavljen zadovoljavajući sistem finansijskog upravljanja i internih kontrola, međutim tokom revizija uočeni su određeni segmenti koje je neophodno poboljšati. Navedeno se naročito odnosi na IT podršku procesima koji su u nadležnosti Ministarstva, te na dodjelu sredstava tekućih transfera i kontrolne mehanizme namjenskog utroška istih.
- Sistem internih kontrola je uspostavljen, a s obzirom na Zakon o finansijskom upravljanju i kontroli i Standarde interne kontrole potrebno je interne akte uskladiti sa zahtjevima koje postavljaju navedeni propisi.
- U okviru revidiranih procesa, pored ciljeva postavljenih revizijom, vršeno je testiranje adekvatnosti i djelovanja sistema internih kontrola. Generalno posmatrajući, djelovanje ovog sistema je ocijenjeno zadovoljavajuće, naročito ako se uzmu u obzir novonastale okolnosti uzrokovane pandemijom, a koje su se implicirale i tokom 2021. godine naročito na aspekt funkcioniranja operativnih procesa vezanih za realizaciju utvrđenih ciljeva u odnosu na ostale učesnike koji se nalaze u sistemu zdravstva u Federaciji BiH.

SLUČAJEVI KOJI SU UKLJUČIVALI KRŠENJE PROPISA

U obrascu GI IR navode se i podaci o kršenju propisa i saznanja do kojih su interni revizori došli tokom obavljanja internih revizija u organizaciji. S tim u vezi, interni revizori su naveli sljedeće:

- Najčešće su to slučajevi prilikom provedbe javnih nabavki, te zapošljavanja na ugovor o djelu, knjiženje događaja nedosljedno računovodstvenim politikama, dodjela tekućih transfera (subvencija) organizacijama koje ne pravdaju prethodno dodijeljene transfere i sl.
- Nisu sačinjavani periodični finansijski izvještaji.
- Izdvajanje sredstava iz tekuće rezerve bez zakonskog uporišta.
- Nepostupanje u skladu sa Zakonom o budžetima u Federaciji BiH u smislu poštivanja jednog od budžetskih principa izrade i izvršavanja budžeta, a koji se odnosi na transparentnu dodjelu sredstava, odnosno dodjelu transfera neprofitnim organizacijama na osnovu raspisanog Javnog poziva, a ne na osnovu zahtjeva/molbe potencijalnih korisnika transfera.

- Nepostupanje u skladu sa Zakonom o FUK-u u javnom sektoru („Službene novine FBiH“, broj: 38/16) po pitanju uspostavljanja, razvoja i implementacije sistema FUK-a, upravljanja rizicima i poduzimanja potrebnih radnji u svrhu smanjenja rizika i ostvarenja ciljeva budžetskog korisnika.
- Nepostupanje u skladu sa odredbama Smjernica o minimalnim standardima dodjele budžetskih sredstava putem transfera („Službene novine FBiH“, broj: 15/18) u smislu utvrđivanja ciljeva koji se postižu dodjelom sredstava putem transfera i subvencija, evaluacije efekata dodijeljenih sredstava i namjenske potrošnje.
- Nepostupanje u skladu sa Pravilnikom o obliku, sadržaju, načinu popunjavanja i predaji Izjave o fiskalnoj odgovornosti („Službene novine FBiH“, broj: 34/14), s obzirom da budžetski korisnici iz nadležnosti Ministarstva nisu upoznati sa odredbama ovog propisa, niti su podnosili Izjave o fiskalnoj odgovornosti.
- U većini utvrđenih slučajeva došlo je do pogrešne primjene odredbi Zakona o MIO/PIO, Zakona o upravnom postupku (rješavanje o pravu iz penzijskog i invalidskog osiguranja) i internih akata zavoda, Zakona o izvršavanju budžeta u FBiH, Računovodstvene politike za federalne budžetske korisnike i trezor, Pravilnika o finansijskom izvještavanju i godišnjem obračunu budžeta u FBiH, Zakona o budžetima u FBiH, Zakona o javnim nabavkama BiH, Odluka o naknadama članovima vijeća, Odluka o usvajanju programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Budžetom FBiH za 2021. godinu.
- Tokom obavljanja revizija u 2021. godini uočena je nedosljednost primjene propisa (analitičko vođenje knjigovodstvenih evidencija za dio prihoda, provjera sadržaja Izjave o fiskalnoj odgovornosti za eksterne budžetske korisnike), kao i internih akata (obračun komunalnih taksi, prefakturisanje režijskih troškova), te nedonošenje internog akta definiranog zakonskom regulativom od strane javne ustanove (Plan sigurnosti ličnih podataka).

SLUČAJEVI PROSLIJEĐENI TOKOM GODINE TUŽILAŠTVU

U toku 2021. godine, prema podacima iz dostavljenih godišnjih izvještaja interne revizije, sljedeći slučajevi su proslijeđeni na daljnje postupanje:

- Konačno izvješće o obavljenoj Ad hoc internoj reviziji „Postupanje po aktu Kantonalnog tužilaštva“ proslijeđeno je Tužilaštvu Kantona na nadležno postupanje.
- Nakon uočenih nepravilnosti u JU Centar za kulturu, te u skladu sa članom 16. tačka 5) i članom 14. tačka 6) Zakona o internoj reviziji u FBiH („Sl. novine FBiH“, br. 47/08 i 101/16) interni revizor prekinuo je dalji rad u predmetnoj reviziji. Nakon što je rukovodilac organa obavješten, isti je Izvještaj proslijedio Tužilaštvu.

PRIJEDLOZI ZA RAZVOJ I UNAPREĐENJE INTERNE REVIZIJE

Interni revizori su u svojim godišnjim izvještajima interne revizije za 2021. godinu dali više prijedloga i sugestija za razvoj i unapređenje interne revizije, od kojih neke navodimo u nastavku:

- Unaprijediti procedure angažmana i distribuiranja revizorskih izvještaja kod revizija horizontalnog tipa, zbog obuhvata više korisnika, posebno u slučajevima

kada se radi o povjerljivim (visok stepen tajnosti) informacijama koje ne smiju izaći iz okvira jedne organizacije.

- Upoznavanje sa najboljom revizorskom praksom u BiH i inostranstvu.
- Održavanje saradnje sa Centralnom harmonizacijskom jedinicom Ministarstva finansija, Uredom za reviziju u institucijama Federacije Bosne i Hercegovine i uspostavljanje saradnje sa jedinicama za internu reviziju u drugim organima/vanbudžetskim fondovima i jedinicama za internu reviziju u drugim organima/vanbudžetskim fondovima.
- Unapređenje propisa interne revizije u smislu razvoja mehanizama zaštite internih revizora, bolje pozicioniranje i vrednovanje njihovog rada.
- Značajno unapređenje funkcije interne revizije u sektoru zdravstva bi svakako bila obaveza uspostave funkcije interne revizije u zdravstvenim ustanovama.
- Unaprijediti metodologiju rada interne revizije s ciljem prepoznatljivosti interne revizije kao nužnog dijela institucije čije aktivnosti unaprjeđuju poslovanje na svim nivoima upravljanja te u vezi s tim donijeti metodološki okvir za program osiguranja kvalitete i unaprjeđenja i osigurati njegovu potpunu primjenu kroz ulogu internih revizora. Poticanjem ovog angažmana interne revizije doprinijelo bi se razvijanju svijesti okruženja o percipiranju internih revizora kao profesionalaca.
- Organizovati redovne konferencije internih revizora u javnom sektoru s ciljem razmjene iskustava i dobre prakse ili sastanaka rukovodioca/voditelja jedinica interne revizije s CHJ s ciljem informisanja o aktuelnostima u području interne revizije u javnom sektoru.
- Propisima detaljnije definirati savjetodavnu ulogu internih revizora odnosno poticanjem ovog angažmana interne revizije doprinijelo bi se razvijanju svijesti okruženja o percipiranju internih revizora kao profesionalaca.
- Organizirati zajedničke radionice ili seminare za odgovorna lica FUK-a i interne revizore kao i zajedničke radionice za interne revizore s ciljem razmjene informacija o radu.
- Kroz jačanje saradnje Instituta internih revizora (IIA) i CHJ FMF u smislu organizovanja zajedničkih konferencija ili seminara raditi na stalnom unaprjeđenju i promociji interne revizije.
- U propisima interne revizije urediti postupanje u slučaju neizvršenja/neprovedivosti preporuka ili zahtjeva revidiranih subjekata za novim rokom provedbe preporuke.
- Otvoriti kanale komunikacije internih revizora i CHJ FMF o značajnijim pitanjima/problemima u praksi.
- Nastaviti provoditi program obuke i osiguranja kvaliteta i unaprjeđenja interne revizije na osnovu Međunarodnih standarda interne revizije i metodologije koju priprema CHJ FMF.
- Organizovanje stručnih radionica i seminara iz pojedinih oblasti interne revizije sa predavačima koji posjeduju iskustvo i znanje u internoj reviziji, stalna edukacija i usavršavanje internih revizora.
- Kadrovsko jačanje Interne revizije kako bi njena funkcija u cijelosti odgovorila svom zadatku. Insistirati na popunjavanju Jedinica/Odjela za internu reviziju.
- Razumijevanje uloge interne revizije, da se posvećuje dužna, veća i pravovremena pažnja u provedbi preporuka interne revizije i istu koristiti i doživljavati kao savjetodavnu pomoć.

- Nastaviti podršku i osiguranje uslova za rješavanje adekvatnog statusa Interne revizije i internih revizora, nezavisan i objektivan rad.
- Interna revizija treba pravovremeno prepoznati rizik i dati svoj doprinos.
- Uspostaviti Jedinicu za internu reviziju u skladu sa članom 1. stav 2. Zakona o internoj reviziji u javnom sektoru („Službene novine FBiH“, br. 47/08 i 101/16) koji se odnosi na korisnike javnih sredstava budžeta Federacije BiH, kantona, gradova, općina i vanbudžetskih fondova i Pravilnikom o kriterijima za uspostavljanje jedinica za internu reviziju. Popuniti jedinicu interne revizije stručnim kadrom, redovna edukacija (prisustvo seminarima) kao vid kontinuiranog usavršavanja, zadržati neovisnost kod promjene upravljačke strukture i rukovodnog kadra, te kontinuirano informisanje upravljačke strukture o sistemu internih kontrola.
- Razvijati partnerski odnos u radu – revizor i cjelokupni rukovodni kadar kako bi zajednički dodali vrijednost organizaciji.

5. CENTRALNA HARMONIZACIJSKA JEDINICA

5.1. Aktivnosti Centralne harmonizacijske jedinice i budući razvoj u oblasti PIFC

CHJ FMF, sektor u Federalnom ministarstvu finansija, zadužena je za koordinaciju razvoja metodologije i standarda rada finansijskog upravljanja i kontrole i interne revizije, edukaciju, te provjeru kvaliteta sistema internih finansijskih kontrola. U CHJ FMF sistematizovane su tri unutrašnje organizacione jedinice: Odsjek za razvoj sistema interne revizije, Odsjek za razvoj finansijskog upravljanja i kontrole i Odsjek za poslove sertifikacije, edukacije i informisanja. Od 2019. godine nije bilo novih zapošljavanja, tako da je trenutno u CHJ FMF popunjeno pet radnih mjesta (pomoćnik ministra, dva stručna savjetnika i dva stručna saradnika), od ukupno 13 sistematizovanih pozicija u ovom sektoru. Neophodan je nastavak kadrovskog jačanja CHJ FMF kroz popunjavanje sistematizovanih radnih mjesta, čime bi se povećao kapacitet za provođenje normativnih, analitičkih i savjetodavnih aktivnosti.

Najznačajnije aktivnosti CHJ FMF koje su obilježile 2021. godinu su implementacija IT rješenja za PIFC, odnosno izrada aplikacije za vođenje registra rizika i izvještavanje u modulu FUK. Krajem godine, razvijen je i modul IR za izradu strateških i godišnjih planova, obavljanje internih revizija i izvještavanje. Tokom cijele godine održavani su radni sastanci sa ekspertima projekta i radnim grupama za testiranje, a CHJ FMF je davala direktnu podršku obveznicima odgovarajući direktno na upite i tražena pojašnjenja. Krajem 2021. godine testiranje aplikacije je prošireno na sve zainteresirane obveznike uspostave interne revizije i provodit će se cijelu 2022. godinu kako bi od naredne godine obavljanje interne revizije bilo automatizovano. Pomenuta aplikacija će omogućiti automatski unos i obradu podataka i ubrzati izradu konsolidovanih izvještaja, omogućujući istovremeno više vremena za provođenje kvalitativnih analiza. Ovu aplikaciju prate: nova Metodologija rada interne revizije, nove Smjernice za upravljanje rizicima, te Smjernice za provjeru i pregled kvalitete rada interne revizije. Prethodnu godinu je obilježilo i davanje više mišljenja i preporuka organizacijama u javnom sektoru u Federaciji Bosne i Hercegovine - obveznicima uspostave interne revizije pri uspostavljanju i daljem razvoju funkcije interne revizije, s

obzirom da su aktivnosti budžetske inspekcije po pitanju provođenja Zaključka V. 1339/2020 od 01.10.2020. godine rezultirale većim interesom rukovodilaca za uspostavu i popunjavanje jedinica za internu reviziju.

Činjenica je da je zbog vanrednog stanja uslijed pandemije koronavirusa, održavanje dvije konferencije (iz oblasti interne revizije i FUK) bilo u online uslovima, međutim, provodile su se i specijalističke obuke, davala mišljenja u vezi primjene propisa i provodile savjetodavne aktivnosti za korisnike, tj. komunikacija sa internim revizorima i koordinatorima za FUK nikad nije bila aktivnija i održavala se redovno kroz cijelu 2021. godinu. Sa radnom grupom za testiranje modula IR u posljednjem kvartalu 2021. godine održana su dva radna sastanka u Federalnom ministarstvu finansija na kojima je internim revizorima data direktna obuka i podrška za korištenje nove aplikacije PIFC.

Sa objavom nove Metodologije rada interne revizije, koja će biti realizirana nakon što se provedu sva testiranja aplikacije, bit će okončane aktivnosti na automatizaciji poslova obavljanja interne revizije, te će se od naredne godine preći na izvještavanje putem ove aplikacije.

U skladu sa Pravilnikom o uslovima za obavljanje poslova interne revizije u javnom sektoru u Federaciji provedena su dva ciklusa certifikacije internih revizora za javni sektor i po tom osnovu u 2021. godini certificirano je ukupno 52 lica za zvanje interni revizor za javni sektor, što je do sada najveći broj kandidata certificiranih u jednoj godini. U Registar internih revizora za javni sektor u Federaciji do 31.12.2021. godine upisano je ukupno 490 lica kojima je Federalno ministarstvo finansija izdalo, odnosno reizdalo certifikat internog revizora, a u periodu od kada se certificiranje vrši u ovom ministarstvu (od 2017. godine), certificirano je ukupno 175 lica.

U posljednjem kvartalu 2021. godine održana je pilot revizija u Tuzlanskom kantonu na temu „Upravljanje i kontrola neporeznih prihoda kantona (konto 722 – Naknade, takse i prihodi od pružanja javnih usluga)“, te je dogovoreno obavljanje pilot revizija na istu temu i u Ministarstvu finansija Županije Posavske, Ministarstvu finansija Srednjobosanskog kantona Travnik i Ministarstvu finansija Zeničko-dobojskog kantona. Provođenjem pilot revizija, okončane su aktivnosti projekta tehničke pomoći iz IPA sredstava koji je davao podršku svim CHJ u BiH u posljednje tri godine.

5.2. Razvoj koordinacione uloge CHJ i saradnja sa drugim CHJ u BiH

U 2021. godini nastavljena je aktivna saradnja sa drugim CHJ putem KO CJH, te je održano 12 sastanaka Koordinacionog odbora CHJ u BiH. Pomenutim sjednicama prisustvovao je i rukovodilac CHJ u Brčko Distriktu, s obzirom da je CHJ uspostavljena i u Brčko distriktu. Zajednički su realizirane aktivnosti na donošenju Programa rada KO CHJ BiH za 2021. godinu, usvojen je Budžet KO CHJ BiH za 2021. godinu i realizirane su godišnje konferencije iz oblasti FUK i IR.

U 2021. godini je rukovodilac CHJ FMF prisustvovao tematskim sastancima PEMPAL-a - Zajednice prakse za internu reviziju i seminarima specijaliziranim za centralne harmonizacijske jedinice u regionu u cilju njihovog umrežavanja i daljih radnih sastanaka i saradnje putem linka, s obzirom na pandemiju i prateća ograničenja. Također, zaposlenici CHJ FMF su prisustvovali *online* seminarima i edukacijama u organizaciji strukovnih udruženja.

S obzirom da se u prethodnom periodu pojedinim internim revizorima neopravdano ograničavalo prisustvo obukama i seminarima, pa i besplatnim, CHJ FMF je u izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima predvidjela odredbe kojima je namjera istaknuti važnost stručnog usavršavanja zaposlenih u internoj reviziji. Novim odredbama se po prvi put uređuje kontinuirana profesionalna edukacija internih revizora u cilju povećanja kvaliteta i edukacije kadra zaposlenog u oblasti interne revizije, a CHJ FMF dodjeljuje obaveza da na osnovu dostavljenih informacija vodi evidenciju o kontinuiranoj profesionalnoj edukaciji internih revizora u organizacijama u Federaciji BiH.

5.3. Unapređenje regulatornog i metodološkog okvira za PIFC

U 2021. godini objavljen je novi Pravilnik o kriterijima i ažuriran je popis organizacija kod kojih postoji potreba za uspostavljanjem jedinice za internu reviziju (broj obveznika je povećan na 86). Osim organizacija navedenih u Pravilniku o kriterijima, posebnim odredbama precizirano je formiranje jedinica za internu reviziju kod pravnih lica u kojima Federacija, kantoni ili općine imaju većinski udjel, koja su, kao korisnici javnih sredstava, također dužna da uspostave internu reviziju direktno odgovornu rukovodiocu organizacije u skladu sa Zakonom o internoj reviziji i sa odredbama i kriterijima propisanim Pravilnikom o kriterijima i Pravilnikom o uslovima za obavljanje poslova interne revizije u javnom sektoru u Federaciji. Bitno je istaknuti da su i javna preduzeća dužna primijeniti pomenutu regulativu za sva pitanja koja nisu uređena Zakonom o javnim preduzećima, kako bi osigurali funkcioniranje, efikasnost i efektivnost sistema finansijskog upravljanja i kontrole i funkcionalno nezavisnu internu reviziju.

Dakle, osnovne pretpostavke za uspostavu interne revizije ostaju iste - korisnici javnih sredstava uspostavljaju internu reviziju direktno odgovornu rukovodiocu organizacije u skladu sa Zakonom o internoj reviziji i sa odredbama i kriterijima propisanim podzakonskom regulativom za oblast interne revizije u javnom sektoru u Federaciji, u cilju osiguranja funkcioniranja, efikasnosti i efektivnosti sistema finansijskog upravljanja i kontrole u javnom sektoru u Federaciji i funkcionalno nezavisne interne revizije, a zaposleni u jedinicama za internu reviziju su dužni ispunjavati opće i posebne uslove tražene regulativom za ovu oblast.

Funkcija interne revizije se uspostavlja na jedan od sljedećih načina: uspostavljanjem jedinice za internu reviziju i uspostavljanjem zajedničke jedinice za internu reviziju.¹²

Prema članu 4. stav (4) Pravilnika o kriterijima, rukovodilac organizacije, u skladu sa članom 8. stav (1) Zakona o internoj reviziji, odgovoran je za uspostavljanje i funkcioniranje interne revizije (sistematizovanje jedinice za internu reviziju), a naročito za:

- a) Popunjavanje radnih mjesta u jedinici za internu reviziju,**
- b) Osiguranje sredstava za efektivno funkcioniranje interne revizije,**
- c) Potpisivanje povelje interne revizije,**
- d) Odobranje strateških i godišnjih planova interne revizije i**
- e) Realizaciju prihvaćenih preporuka interne revizije.**

¹²Član 8. stav (2) Zakona o internoj reviziji

Povratne informacije i izvještajni podaci interne revizije ukazali su na potrebu unapređenja Pravilnika o uslovima, među njima naročito traženu izmjenu uslova u vezi s radnim stažem nakon stjecanja diplome o visokom obrazovanju. Time se izvršilo usklađivanje uslova za stjecanje sertifikata sa uslovima potrebnim za postavljenje internih revizora. Dodatno, novim odredbama se pojašnjava status internih revizora u organizaciji u cilju priznavanja i očuvanja njihove nezavisnosti, te zahtijeva kontinuirana profesionalna edukacija od internih revizora u cilju daljeg razvoja ove profesije.

5.4. Obuka i certifikacija internih revizora

S obzirom da CHJ FMF ne raspolaže budžetom, niti sredstvima potrebnim za održavanje obuka, izuzev konferencija koje organizira KO CHJ, besplatne obuke možemo osigurati jedino u okviru projekata.

Iako je prethodnu godinu obilježio nastavak pandemije i uslovi ograničenog okupljanja, uz podršku projekta održan je niz obuka u vezi s korištenjem nove aplikacije PIFC. Pored toga, zaposlenici CHJ FMF bili su i dalje na raspolaganju za saradnju i davanje prijedloga od strane internih revizora i drugih zaposlenika iz javnog sektora koji su angažovani na poslovima javnih internih finansijskih kontrola (putem naših kontakt brojeva i email adresa), kao i za održavanje svih vrsta konsultacija.

U 2021. godini uspješno su provedena još dva ciklusa certifikacije internih revizora za javni sektor u Federaciji BiH, a certifikacija je provedena u skladu sa Pravilnikom o uslovima za obavljanje poslova interne revizije u javnom sektoru u Federaciji i poštujući sve higijensko-epidemiološke mjere u cilju sprečavanja širenja zaraze COVID-19. Ispiti u okviru 9. ciklusa održani su u junu, a 10. ciklus proveden je u septembru i oktobru 2021. godine, te je u prošloj godini certificirano ukupno 52 lica za zvanje interni revizor za javni sektor.

Zaključno sa 31.12.2021. godine, u Registar internih revizora za javni sektor upisano je 490 internih revizora. Registar internih revizora sadrži podatke o svim internim revizorima kojima su izdati jedinstveni sertifikati od strane Federalnog ministarstva finansija i daje pregled kvalificiranog kadra za ovu oblast.¹³

6. Realizacija Zaključka Vlade Federacije broj: 856/2021 od 20.05.2021. godine

Vlada Federacije BiH je na 266. sjednici održanoj 20.05.2021. godine usvojila Godišnji konsolidovani izvještaj interne revizije u javnom sektoru u Federacije BiH za 2020. godinu koji je sačinila Centralna harmonizacijska jedinica Federalnog ministarstva finansija. Uz Konsolidovani izvještaj interne revizije za 2020. godinu, Vlada Federacije BiH je usvojila i Zaključak broj: 856/2021 kojim je, između ostalog, ponovno zaduženo Federalno ministarstvo pravde da do 31.12.2021. godine, kroz izmjene i dopune važećih zakonskih i podzakonskih akata (Zakon o državnoj službi u Federaciji BiH, Zakon o plaćama i naknadama u organima vlasti Federacije Bosne i Hercegovine i dr.), regulira radno-pravni status i odredi adekvatne koeficijente ili utvrdi adekvatne dodatke

¹³ Registar je u sažetoj formi objavljen na web stranici ministarstva (www.fmf.gov.ba).

na plaću za rukovodioca jedinice za internu reviziju i internog revizora, kako bi se pridonijelo nezavisnosti funkcije interne revizije i pristupilo usaglašavanju plaća internih revizora na svim nivoima vlasti u Federaciji BiH.

CHJ FMF je u više navrata tražila od Federalnog ministarstva pravde izjašnjene u vezi sa zaključcima Vlade Federacije kojim je Federalno ministarstvo pravde zaduženo da prilikom sljedećih izmjena i dopuna ili donošenja novih propisa kojima se uređuju radno-pravni odnosi i plaće državnih službenika poduzme aktivnosti za adekvatno pozicioniranje rukovodilaca jedinica za internu reviziju i internih revizora i s tim u vezi, da im se dodijeli adekvatan platni koeficijent/dodatak na plaću kojim bi se dao značaj funkciji i pridonijelo nezavisnosti interne revizije. Do danas nismo dobili odgovor od Federalnog ministarstva pravde na upućenu inicijativu u vezi sa ovom problematikom, niti na upit o realizaciji mjere iz Zaključka V. 1339/2020 od 01.10.2020. godine.

Tačkom 3. Zaključka zadužena je i Jedinica za budžetski nadzor Federalnog ministarstva finansija-financija da nastavi vršiti nadzor u vezi uspostave funkcije interne revizije kod budžetskih korisnika Federacije BiH - obveznika uspostave jedinice za internu reviziju, koristeći se podacima datim u Konsolidovanom izvještaju interne revizije za 2020. godinu, a Centralna harmonizacijska jedinica Federalnog ministarstva finansija da nastavi pružati podršku organizacijama u javnom sektoru u Federaciji BiH pri uspostavljanju i razvoju funkcije interne revizije u skladu sa Zakonom o internoj reviziji i podzakonskim aktima.

Aktivnosti Jedinice za budžetski nadzor Federalnog ministarstva finansija rezultirale su formiranjem i raspisivanje javnih oglasa za popunjavanje jedinica, a CHJ FMF je tokom cijele godine davala mišljenja na dostavljene pravilnike o sistematizaciji, te je u 2021. godini okončano sistematizovanje jedinica za internu reviziju kod svih obveznika na federalnom nivou (njih 19), te je sada na rukovodiocima da ih popune u skladu sa Zakonom o internoj reviziji i međunarodnim standardima za ovu oblast.

7. ZAKLJUČAK

Federalno ministarstvo finansija sačinilo je i dostavilo Vladi Federacije BiH 11. Konsolidovani izvještaj o aktivnostima interne revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH koji, između ostalog, daje pregled podataka o uspostavi interne revizije u organizacijama javnog sektora – obveznicima uspostave interne revizije, kao i podatke iz 85 godišnjih izvještaja interne revizije za 2021. godinu koje su dostavili obveznici uspostave interne revizije u javnom sektoru u Federaciji BiH (uključujući i pravna lica u kojima Federacija, kantoni i općine imaju većinski vlasnički udjel).

Svrha Konsolidovanog izvještaja interne revizije je upoznati Vladu Federacije o dostignutom stepenu razvoja u oblasti sistema PIFC u javnom sektoru koji se uspostavlja radi osiguranja dobrog finansijskog upravljanja.

Iz dostavljenih izvještaja može se zaključiti da je sistem finansijskog upravljanja i kontrola za revidirane procese u 2021. godini uglavnom u skladu s važećim zakonskim i podzakonskim aktima koji reguliraju revidirane oblasti, da su u organizacijama u svim značajnijim segmentima rada uspostavljeni sistemi internih kontrola, ali da i dalje postoje određeni segmenti koje je potrebno poboljšati.

Ovim izvještajem nastoji se promovirati funkcija interne revizije i doprinos internih revizora unaprijeđenju rada organizacija u javnom sektoru u Federaciji, te daje pregled broja obavljenih revizija i datih preporuka, kao i konkretnih preporuka i prijedloga za poboljšanje poslovanja. Međutim, iako revizori vrše procjenu rizika poslovnih procesa, svaka organizacija javnog sektora treba imati i razvijati odgovarajuće interne akte u skladu sa važećom regulativom, a rukovodstvo treba pratiti rizična područja i poduzimati mjere kojima bi se rizik sveo na prihvatljiv nivo. Naime, menadžment organizacije odgovoran je za uspostavljanje funkcionalnog sistema interne kontrole i sistema interne revizije u cilju ekonomičnog, efikasnog i efektivnog trošenja javnih sredstava, a preduslov za funkcionalnost istih su povoljno kontrolno okruženje koje prvenstveno dolazi do izražaja kroz organizacionu strukturu, način rukovođenja i poštivanje postojećih zakonskih propisa.

Razvijeni sistemi internih kontrola su preduslov za bolje i uspješnije upravljanje javnim sredstvima i neophodan preduslov za članstvo naše zemlje u Evropskoj uniji. Zbog svoje složenosti, zahtijevaju kontinuirano praćenje i procjenu adekvatnosti i funkcionalnosti koje se provodi kroz samoprocjenu od strane rukovodstva, te aktivnosti procjene interne i eksterne revizije.

Međutim, dugogodišnje neuspostavljanje i nepopunjavanje jedinica za internu reviziju kod obveznika uspostave interne revizije, neriješeno pitanje adekvatnog koeficijenta i statusa internih revizora, onemogućava puni potencijal i vrijednost sadržanu u funkciji interne revizije, pa samim time ne može se ni pomoći organizacijama da unaprijede ispunjavanje svojih zakonskih nadležnosti i da ostvare što bolje rezultate sa ograničenim javnim sredstvima, što se odražava na sve korisnike u sistemu. Stoga je neophodno da rukovodstvo da punu podršku provođenju preporuka i zapošljavanju više internih revizora koji će moći obaviti više revizija, te unaprijediti poslovanje organizacija u javnom sektoru.

CHJ FMF je, u skladu sa svojim nadležnostima, u 2021. godini poduzela više aktivnosti u cilju povećanja stepena uspostave interne revizije i FUK: objavljen je novi Pravilnik o kriterijima, uspješno su provedena dva ciklusa certifikacije internih revizora i certificirana su 52 nova interna revizora, te je implementirana jedna od najznačajnijih

aktivnosti projekta tehničke podrške CHJ u Bosni i Hercegovini „Unaprjeđenje javnih internih finansijskih kontrola u BiH“ – razvijena je aplikacija za PIFC. Ova aplikacija omogućava automatski unos i obradu podataka koji se tiču poslovnih procesa i rizika u organizacijama i ubrzat će izradu konsolidovanih izvještaja iz oblasti PIFC, kao i praćenje ključnih indikatora uspješnosti. Sve pomenute aktivnosti dio su Strategije razvoja sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji BiH 2021-2027. (Strategije PIFC) koju je Vlada Federacije usvojila u aprilu 2021. godine, te time dala podršku daljem razvoju sistema internih finansijskih kontrola u javnom sektoru u Federaciji BiH.

Stoga rukovodstvo organizacija javnog sektora ima obavezu da implementira važeću regulativu kojom se jačaju sistemi internih kontrola i da postupi po zaključcima Vlade Federacije BiH, a interni revizori imaju odgovornost da izvrše procjenu rizika za procese u svojoj organizaciji i sačine planove prema kojima će izvršiti reviziju najrizičnijih procesa i ukoliko je potrebno, dati preporuke kojima će unaprijediti poslovanje u svojim organizacijama.

Federalno ministarstvo finansija i CHJ FMF kao nadležni sektor nastavljaju pružati potrebnu podršku u skladu sa svojim nadležnostima, te promovirati dobro upravljanje kroz povećanje transparentnosti i odgovornosti za javnu potrošnju.

MINISTRIČA

Jelka Milićević

Broj: 10-02-8-25/22
Sarajevo, 04.05.2022. godine